

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

İMAM HATİP LİSESİNDE OKUYAN SURİYELİ GÖÇMEN
ÖĞRENCİLERİN BEKLENTİ VE SORUNLARI
(KİLİS ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

MUHAMMED SAİT KAÇARLAR

AMASYA
Mayıs - 2023

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

İMAM HATİP LİSESİNDE OKUYAN SURİYELİ GÖÇMEN
ÖĞRENCİLERİN BEKLENTİ VE SORUNLARI (KİLİS ÖRNEĞİ)

Hazırlayan
Muhammed Sait KAÇARLAR

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR

AMASYA - 2023

TEZ ONAY SAYFASI

Muhammed Sait KAÇARLAR tarafından hazırlanan “İmam Hatip Lisesinde Okuyan Suriyeli Göçmen Öğrencilerin Beklenti ve Sorunları -Kilis Örneği-” başlıklı bu çalışma 19.04.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak **oy birliği** ile başarılı kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman : Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR

.....

Üye : Doç. Dr. Adem GÜNEŞ

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Rahime ÇELİK

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../ 2023

.....

Doç. Dr. Hasan YERKAZAN

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN SAYFASI

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

19/04/2023

Muhammed Sait KAÇARLAR

İmza

ÖZET

İMAM HATİP LİSESİNDE OKUYAN SURIYELİ GÖÇMEN ÖĞRENCİLERİN BEKLENTİ VE SORUNLARI (KİLİS ÖRNEĞİ)

Muhammed Sait KAÇARLAR

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Nisan/2023

Danışman: Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR

Siyasi anlaşmazlıklar, iç karışıklıklar devletlerin yönetim anlayışına etki eden unsurlardandır. Bu ölçekte 2011 yılında Suriye’de başlayan iç karışıklıklar halk için önemli bir tehdit unsuru haline gelmiş ve milyonlarca Suriyeli vatandaş bu savaş ikliminden dolayı göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göç dalgasından Suriye’nin en yakın komşularından biri konumunda bulunan Türkiye de etkilenmiştir. Göç idaresi başkanlığı 2022 kasım ayı verilerine göre Türkiye’ye göç kapsamında 3.603.724 Suriyeli vatandaş gelmiştir. Nicel yöntemle yürütülen bu araştırmanın amacı Kilis’te bulunan imam hatip liselerinde eğitim ve öğretimine devam eden Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim hayatına yönelik beklenti ve sorunlarını tespit etmektir. Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Kilis İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı 3 imam hatip lisesi amaçsal örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu kapsamda 2021-2022 eğitim öğretim döneminde farklı sınıf kademelerinden toplam 353 kişiye veri toplama tekniklerinden biri olan anket uygulanmıştır. Yapılan anket sonuçları betimsel analiz yapılarak, frekans yüzde tabloları halinde sunulmuştur. İki kısımdan oluşan çalışmanın, birinci bölümünde araştırmanın teorisi ile ilgili olan, göç, eğitim, göç kısımları, göç çeşitleri, göç eğitim ilişkisi gibi konulara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise araştırmadan elde edilen bulgulara ve bulgulara yönelik değerlendirmelere yer verilmiştir. Çalışmanın sonucunda Suriyeli göçmen öğrencilerin iletişim problemleri, dil problemleri, meslek dersleriyle ilgili problemler ve ayrımcılık gibi bazı problemlerle karşılaştıkları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: göç, Suriye, Suriyeli göçmenler, imam hatip lisesi, öğrenci.

ABSTRACT**EXPECTATIONS AND PROBLEMS OF SYRIAN IMMIGRANT STUDENTS
STUDYING AT IMAM HATIP HIGH SCHOOL-THE CASE OF KİLİS**

Muhammed Sait KAÇARLAR

Amasya University, Institute of Social Sciences

Department of Philosophy and Religious Sciences, M.A., April/2023

Supervisor: Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR

Political disagreements and internal conflicts are among the factors that affect the understanding of government of states. On this scale, the internal turmoil that started in Syria in 2011 has become an important threat to the people and millions of Syrian citizens have had to migrate due to this war climate. Türkiye, which is one of Syria's closest neighbors, was also affected by this migration wave. According to the data of the Directorate of Migration Management for November 2022, 3,603,724 Syrian citizens came to Turkey within the scope of migration. The aim of this research, which is carried out with a quantitative method, is to determine the expectations and problems of Syrian immigrant students who continue their education and training in Imam Hatip High Schools in Kilis. Scanning model was used in the study. 3 Imam Hatip high schools affiliated to Kilis Provincial Directorate of National Education were determined by purposive sampling method. In this context, a questionnaire, one of the data collection techniques, was applied to a total of 353 people from different grade levels in the 2021-2022 academic year. The results of the survey are presented in the form of frequency percentage tables by making descriptive analysis. In the first part of the study, which consists of two parts, the subjects related to the theory of the research such as migration, education, migration parts, types of migration, and the relationship between migration and education are included. In the second part, the findings obtained from the research and the evaluations regarding the findings are given. As a result of the study, it was concluded that Syrian immigrant students faced some problems such as communication problems, language problems, problems related to vocational courses and discrimination.

Keywords: migration, Syrian, Syrian immigrants, imam hatip high school, student.

ÖNSÖZ

Eğitim insan için vazgeçilmez bir unsurdur. İnsanın küçük yaşlarda başlayan eğitim dönemi hayatının sonuna kadar devam edegelen bir süreci kapsamaktadır. Toplum içerisinde yaşanan bazı olumsuz durumlar eğitimde aksaklıklara neden olsa da, eğitim sürecinin devam etmesine bir engel teşkil etmez. Bu durumun örneğini Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar sonucu ülkemize gelen göçmenlerde görmekteyiz. Ülkemize zorunlu göç kapsamında gelen Suriyeli göçmen ailelerin çocukları eğitimlerine ülkemizde devam etmektedirler. Çalışmamızda eğitime Kilis’te bulunan imam hatip liselerinde devam eden Suriyeli göçmen öğrenciler ele alınmıştır. Bu çalışma ile Suriyeli göçmen öğrencilerin, eğitimlerine devam ederken beklentilerinin ve sorunlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Çalışmamız giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Girişte araştırmanın problemi, amacı ve önemi açıklanmış ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Birinci bölümde kavramsal çerçeve yer almaktadır. İkinci bölümde araştırmadan elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Sonuç bölümünde ise ulaşılan sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

Çalışmamız için gerekli olan anket formlarının öğrenciler tarafından doldurulması sürecinde bana yardımcı olan kıymetli okul müdürlerine ve öğretmenlerine, tezimin yazım aşamasında benim her daim yanımda olan aileme ve bu çalışma sürecinde beni her daim yönlendiren, her zaman rehberlik eden, yeni bilgiler öğreten değerli danışman hocam Prof. Dr. Şuayip Özdemir’e en içten dileklerimle sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Muhammed Sait KAÇARLAR

.../.../.....

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN SAYFASI.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLOLAR DİZİNİ.....	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1
1. Araştırmanın Problemi.....	1
2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	2
3. Araştırmanın Yöntemi.....	3
4. Araştırmanın Modeli.....	3
5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
6. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	3
7. Veri Toplama Araçları.....	4
8. Verilerin Toplanması.....	4
9. Verilerin Analizi.....	5
10. İlgili Araştırmalar.....	5

I. BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
1.1. Göç Kavramı.....	9
1.2. Göç Kavramının Türleri.....	10
1.2.1. Siyasi Sınırlara Bağlı Yapılan Göçler	11
1.2.2. İç Göçler.....	11
1.2.3. Uluslararası Göçler.....	12
1.2.4. Gönüllü Göçler.....	12
1.2.5. Zorunlu Göçler	13
1.3. Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'ye Etkileri.....	14
1.3.1. Suriyeli Çocuklara Yönelik Eğitim Politikaları	14
1.3.2. Dil Eğitimi.....	16
1.3.3. Okullarda Kayıt Sorunu	17
1.3.4. Geçerli Diploma ve Eğitim Belgesi.....	17

1.3.5. Kültürel Farklar ve Asimilasyon Endişesi	17
1.3.6. Suriyeli Çocukların Eğitimiyle İlgili Yapılan Yasal Düzenlemeler.....	18
1.4. Göç ve Eğitim.....	19
1.4.1. Uyum Sorunları	21
1.4.2. Ailelerin Sosyoekonomik Durumları ve Çocukların Eğitimine Etkisi.....	22
1.4.3. Okullaşmanın Azalması	22
1.4.4. Dil Sorunu	23

II. BÖLÜM

2. BULGULAR.....	24
2.1. Öğrencilerin Cinsiyet Durumları.....	24
2.2. Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Sınıflar.....	24
2.3. Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadığı Yerler.....	25
2.4. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyi.....	25
2.5. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumları.....	25
2.6. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumları.....	26
2.7. Öğrencilerin Kaldıkları Yerler.....	26
2.8. Öğrencilerin Annelerinin Türkiye’deki Meslekleri.....	27
2.9. Öğrencilerin Babalarının Türkiye’deki Meslekleri.....	27
2.10. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Seçmesinde Etkili Olan Unsurlar.....	28
2.11. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesine Başlamadan Önceki Din Eğitimi Alma Durumu.....	28
2.12. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesine Başlamadan Önce Din Eğitimi Aldığı Yerler.....	29
2.13. Öğrencilerin Okulun Fiziki Yapısıyla İlgili Gözlemlediği Problemler.....	29
2.14. Öğrencilerin Dersliklerin Fiziki Yapısıyla İlgili Gözlemlediği Problemler.....	30
2.15. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Meslek Dersleri Öğretmenleriyle Alakalı Yaşadığı Problemler.....	31
2.16. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Meslek Dersleri Öğretmenleri Dışındaki Diğer Öğretmenlerle Yaşadığı Problemler.....	31
2.17. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Sahip Olması Gereken Özelliklere İlişkin Görüşleri.....	32
2.18. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Gördükleri Öğrenimden Memnuniyet Durumları.....	33
2.19. Öğrencilerden İmam Hatip Lisesinde Öğrenim Gördüğü İçin Memnun Olanların Memnun Olma Sebepleri.....	33
2.20. Öğrencilerden İmam Hatip Lisesinde Gördüğü Öğrenimden Memnun Olmayanların Memnun Olmama Sebepleri.....	34

2.21. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Ayrımcılıkla Karşılaşma Durumu.....	35
2.22. Öğrencilerden İmam Hatip Lisesinde Ayrımcılığa Maruz Kalanların Kimler Tarafından Ayrımcılığa Maruz Kaldığı.....	35
2.23. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Gördüğü Derslerde Dil Problemi Yaşayıp Yaşamama Durumu.....	36
2.24. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Sınıf Arkadaşlarıyla Olan İletişim Durumu.....	36
2.25. İmam Hatip Lisesinde Okuyan Öğrencilerin Göçmen Öğrencilere Karşı Geliştirdiği Tutum.....	37
2.26. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Eğitim Görürken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne Yönelik Beklentileri.....	37
2.27. Öğrencilerin En Çok Sevdiği Üç Dersin Diğer Dersler Arasındaki Yeri.....	38
2.28. Öğrencilerin En Çok Zorlandığı 3 Dersin Diğer Dersler Arasındaki Yeri.....	39
2.29. Öğrencilerin Mezun Olduktan Sonraki Planları.....	40
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	41
KAYNAKÇA.....	45
EKLER.....	52
EK 1. Anket Formu.....	53

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmanın Yapıldığı Okullar ve Dağılımları.....	4
Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımları.....	26
Tablo 3. Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Sınıflara Göre Dağılımları.....	26
Tablo 4. Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadığı Yerlere Göre Dağılımları.....	27
Tablo 5. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Dağılımları.....	27
Tablo 6. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları.....	28
Tablo 7. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları.....	28
Tablo 8. Öğrencilerin Kaldıkları Yerlere Göre Dağılımları.....	29
Tablo 9. Öğrencilerin Annelerinin Türkiye’deki Mesleklerine Göre Dağılımları.....	29
Tablo 10. Öğrencilerin Babalarının Türkiye’deki Mesleklerine Göre Dağılımları.....	30
Tablo 11. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Seçmesinde Etkili Olan Unsurlara Göre Dağılımları.....	30
Tablo 12. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesine Başlamadan Önceki Din Eğitimi Alma Durumlarına Göre Dağılımları.....	31
Tablo 13. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesine Başlamadan Önce Din Eğitimi Aldığı Yerlere Göre Dağılımları	31
Tablo 14. Öğrencilerin Okulun Fiziki Yapısıyla İlgili Gözlemlediği Problemlere İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	32
Tablo 15. Öğrencilerin Dersliklerin Fiziki Yapısıyla İlgili Gözlemlediği Problemlere İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	33
Tablo 16. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Meslek Dersleri Öğretmenleriyle Alakalı Yaşadığı Problemlere İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	33
Tablo 17. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Meslek Dersleri Öğretmenleri Dışındaki Diğer Öğretmenlerle Yaşadığı Problemlere İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	34
Tablo 18. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Sahip Olması Gereken Özelliklere İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	35

Tablo 19. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Gördükleri Öğrenimden Memnuniyet Durumlarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları	35
Tablo 20. Öğrencilerden İmam Hatip Lisesinde Öğrenim Gördüğü İçin Memnun Olanların Memnun Olma Sebeplerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	36
Tablo 21. Öğrencilerden İmam Hatip Lisesinde Gördüğü Öğrenimden Memnun Olmayanların Memnun Olmama Sebeplerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	36
Tablo 22. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Ayrımcılıkla Karşılaşma Durumuna İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	37
Tablo 23. Öğrencilerden İmam Hatip Lisesinde Ayrımcılığa Maruz Kalanların Kimler Tarafından Ayrımcılığa Maruz Kaldığına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	38
Tablo 24. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Gördüğü Derslerde Dil Problemi Yaşayıp Yaşamama Durumuna İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	38
Tablo 25. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Sınıf Arkadaşlarıyla Olan İletişim Durumuna İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	39
Tablo 26. İmam Hatip Lisesinde Okuyan Öğrencilerin Göçmen Öğrencilere Karşı Geliştirdiği Tutuma İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları	40
Tablo 27. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Eğitim Görürken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne Yönelik Beklentilerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	40
Tablo 28. Öğrencilerin En Çok Sevdikleri Üç Dersin Diğer Dersler Arasındaki Yerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	41
Tablo 29. Öğrencilerin En Çok Zorlandıkları 3 Dersin Diğer Dersler Arasındaki Yerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	42
Tablo 30. Öğrencilerin Mezun Olduktan Sonraki Planlarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları.....	43

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
AFAD:	Afet ve Acil Durum.
BM:	Birleşmiş Milletler.
GEM:	Geçici Eğitim Merkezi.
GİGM:	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.
IOM:	Uluslararası Göç Merkezi.
İHL:	İmam Hatip Lisesi.
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı.
OECD:	Ekonomik Kalkınma İş birliği Örgütü.
STK:	Sivil Toplum Kuruluşu.
TDK:	Türk Dil Kurumu.
UNCHR:	Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği.
UNESCO:	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu.
UNICEF:	Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu.
YÖBİS:	Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi.
YTB:	Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı.
YUKK:	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu.

GİRİŞ

1. Araştırmanın Problemi

Ülke yönetimlerinde bulunan siyasi iklimde çeşitli anlaşmazlıklar olabilmektedir. Bu anlaşmazlıklar bazen kendi içerisinde ortaya çıkmakla beraber, bazen de farklı ülkeler arasında olabilmektedir. Bu durumun örneğini yakın tarihimizde görmekteyiz. Sınır komşumuz olan Suriye’de 2011 yılında başlayan yönetim ile halk arasındaki anlaşmazlıklar, ülke içi karışıklıklara neden olmakla birlikte, yapılacak olan büyük çaplı göçün de tetikleyicisi olmuştur. Suriye’den milyonlarca insan zorunlu olarak ülkelerinden farklı ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Bu durum küresel bir etki oluşturmuş, Türkiye hoşgörü politikası sebebiyle yaşanan bu iç karışıklığa duyarsız kalmamış ve milyonlarca Suriyeli göçmeni misafir etmiştir.

Göç idaresi başkanlığı 2022 Kasım ayı güncel verilerine göre geçici koruma kapsamında ağırladığımız göçmenlerin sayısı 3.603.724 kişiden oluşmaktadır. Bu noktada en çok göç alan ilk beş il, İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana şeklinde sıralanmaktadır. Yine göç idaresi başkanlığının verileri ışığında nüfusuna göre en çok Suriyeli göçmen ağırlayan il ise %38 ile Kilis ili olmuştur (Göç İdaresi, 2022). Yüz ölçümü bakımından en küçük illerimizden biri olan Kilis’e birçok Suriyeli göç etmiştir. Sınır şehri olarak tampon bölge konumunda bulunan Kilis mültecilerin göç dalgasında önemli bir konumda yer almaktadır. Kilis iç savaşın sıcak hatlarından olan Halep, Azez gibi bölgelere yakın olmasından dolayı ülkemize yapılan göçlerde geçiş güzergâhı konumundadır. Akçay (2022)’ın çalışmasına göre bu durum Kilis’teki sosyal dokuya etki etmiş, halk olumlu veya olumsuz birçok yönden bu durumdan etkilenmiştir.

Ünsür (2005)’ün araştırmaları doğrultusunda imam hatip liseleri din alanında görevlendirilen ve görevlendirildiği alanlarda uzman olan insanlar yetiştirmede ve milli eğitim bakanlığınca açılan yükseköğretim programlarına hazırlayıcı konumda olan kurumlardır. İmam hatip liseleri çok eskiye dayanan geçmişleri ile dini alanda yapılan eğitimin gelişmesine çok büyük katkılar sağlamıştır. Çalışkanoğlu (2018)’nın yaptığı araştırmaya göre ülkemizde bulunan insanların imam hatip liselerine olan ilgisi de bu sebepten kaynaklanmaktadır. Çalışmamızda bu etkilerin eğitim ölçeğindeki karşılığına, imam hatip liseleri özelinde değinilirken, Suriyeli göçmen öğrencilerdeki yansımaları, beklenti ve sorunları ele alınmıştır. Ankette sorulan sorular göçmen öğrencilerin sosyal, ekonomik, eğitim gibi alanlarda bulunduğu konumu ve problem yaşıyorsa, bu problemin muhtevası ve buna karşılık öğrencilerin neyi beklediği üzerinedir. Kilis ilinde bu çalışmanın yapılmasının nedeni ise, nüfusuna oranla en çok Suriyeli göçmene ev sahipliği yapmasıdır.

İmam hatip liselerinde öğrenimlerine devam eden Suriyeli göçmen öğrencilerin okullarında eğitim süreleri boyunca karşılaştıkları sıkıntılar, okullarından beklentilerinin ne olduğu ve beklentilerini okullarının ne derecede karşıladığı araştırmamızın temel problemini oluşturmaktadır. Bu temel problem çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. İmam hatip lisesinde okuyan Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim aldıkları süre zarfında karşılaştığı sorunlar nelerdir?
2. İmam hatip lisesinde okuyan Suriyeli göçmen öğrencilerin bu okulları seçmelerinde ne gibi faktörler etkili olmuştur?
3. İmam hatip lisesinde okuyan Suriyeli göçmen öğrencilerin okullarından ne gibi beklentileri vardır?
4. İmam hatip lisesinde okuyan Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim gördüğü okullar çocukların beklentilerini karşılayabilmekte midir?
5. İmam hatip lisesinde okuyan Suriyeli göçmen öğrencilerin okullarını bitirdikten sonraki düşünceleri nedir?
6. İmam hatip lisesinde okuyan Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim gördükleri okullardaki memnuniyet durumları nedir?
7. Suriyeli göçmen öğrencilerin imam hatip lisesinde aldıkları din eğitimi din görevlisi olmaları için yeterli midir?

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Suriye’de on yılı aşkın bir süre önce başlayan ve hala etkisini devam ettiren iç savaş komşu ülkelerden en çok Türkiye’yi etkilemektedir. Kilis, Gaziantep ve Hatay’a sınır komşusu olan Suriye’deki iç karışıklıklar neticesinde ülkemize göç dalgası yaşanmıştır. Bu durum sınır komşusu olan diğer şehirleri etkilediği gibi Kilis ilini de etkilemiştir.

Bu araştırmadaki amacımız Kilis’te yaşamakta olan Suriyeli göçmen ailelerin imam hatip lisesinde okuyan çocuklarının sorun ve beklentilerini ortaya çıkarmaktır. Geçici zorunlu göç kapsamında kendi nüfusundan fazla Suriyeli göçmen aileye misafirperverlik gösteren Kilis ilinde yapılan bu çalışma, ülkemizde bulunup imam hatip liselerinde okuyan göçmen öğrencileri anlama noktasında bir model teşkil edip, diğer şehirlerde imam hatip liselerinde okuyan misafir göçmen öğrencilerin yaşadığı problemlerin çözümüne yönelik yapılacak düzenlemeler noktasında yetkililere ışık tutacaktır. Yapmış olduğumuz çalışma bu açıdan önem taşımaktadır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma nicel desenli model kullanılarak yapılmıştır. Nicel desenli araştırma modeli araştırmadan elde edilen bulguların sayısal değerlerle aktarılmasını ifade etmektedir (Ekiz, 2009: 99). Araştırmada anketten elde edilen veriler tablolaştırılarak sayılarla ortaya konulmuştur.

4. Araştırmanın Modeli

Araştırma nicel desenli veri toplama tekniklerinden faydalanılarak betimsel tarama yöntemiyle yazılmıştır. Eğitim alanındaki en yaygın yöntemlerden biri olan betimsel tarama yöntemi, bireylerin, grupların veya fiziksel ortamların özelliklerini belirgin bir şekilde aktaran bir yöntemdir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009: 21).

5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, Kilis ili merkezinde 3 farklı imam hatip lisesinde öğrenim gören öğrencilerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.
2. Araştırma, araştırmacının uzman görüşleri rehberliğinde hazırlanmış olduğu anket sorularıyla sınırlıdır.
3. Araştırma verileri ve değerlendirmeler anket uygulamasının yapıldığı zaman dilimi olan 2021-2022 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.

6. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak eğitim vermeyi sürdüren Kilis'te bulunan imam hatip liseleri öğrencileri oluşturmaktadır. Kilis'te bulunan imam hatip liselerinden oluşan 3 okul amaçsal örnekleme yöntemi kullanılarak örneklem olarak seçilmiştir. Amaçsal örnekleme, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların incelenmesini ifade etmektedir (Büyüköztürk vd., 2009: 89). Bu örnekleme türünün seçilmesinde Suriyeli göçmen öğrencilerin bu okullarda fazla olması, daha kolay ulaşılabilir konumda olması etkili olmuştur. Kilis'te bulunan imam hatip liselerinde eğitime devam eden Suriyeli öğrenciler göçmen olmaları, Suriye'den gelmiş olmaları gibi özelliklerinden dolayı örneklem seçiminde göz önünde bulundurulacak özellikleri taşımaktadır. Daha sonra ise İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınarak anket tekniği ile araştırma uygulanmıştır.

Tablo 1. Araştırmanın Yapıldığı Okullar ve Dağılımları

Okulun Adı	Sayı	%
Kilis Anadolu İmam Hatip Erkek Lisesi	120	33,9
Kilis Ekrem Çetin Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	120	33,9
Kilis/Merkez Öncüpınar Hürriyet Anadolu İmam Hatip Lisesi	113	32,02
Toplam	353	100

Araştırmada her lise kademesinden 30 öğrenciye anket çalışması uygulanmıştır. Burada dengeli bir dağılım oluşması hedeflenmiştir. Her lise özelinde toplam 120 öğrenci ankete katılırken, totalde 360 öğrenciye ulaşım sağlanmaya çalışılmıştır. 20/10/2021-20/03/2022 tarihleri arasında yukarıda bulunan tabloda adı geçen liselerde, okul idaresi ile görüşme yapılarak belirlenen sınıflarda eğitim gören öğrencilere, uygun görülen ders saatlerinde anket formları, araştırmacı tarafından gerekli açıklamalar yapılarak dağıtılmış ve bir kısmı aynı gün, bir kısmı daha sonraki süreç içerisinde yine araştırmacı tarafından toplanmıştır.

7. Veri Toplama Araçları

Araştırmada 29 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Bu anketin oluşturulmasında din eğitimi (Amasya Üniversitesi), din sosyolojisi (Kilis 7 Aralık Üniversitesi), din psikolojisi (Bitlis Eren Üniversitesi) alanında uzman olan akademisyenlerden görüş ve öneriler alınmıştır. Soruların içeriğinde eğitim öğretim durumlarına yönelik, fiziksel mekanlara yönelik, eğitim öğretimin niteliğine yönelik, ekonomik koşullara yönelik sorular bulunmaktadır.

8. Verilerin Toplanması

Veriler toplanmadan önce 116 sayılı 19.02.2021 tarihli etik kurul izni alınmıştır. 1563890 sayılı 2020/2 nolu genelge ile milli eğitim kurumundan gerekli izin alındıktan sonra verilerin toplanması şu şekilde gerçekleşmiştir. Veriler yüz yüze bir şekilde toplanarak elde edilmiştir. Veriler toplanmadan önce okul yönetimiyle konuşulmuş, ilgili öğretmenler ile beraber bu uygulama yapılmıştır. Çalışma 360 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulamanın yapılma süresi her sınıf için yaklaşık 60 dakikadır. Çalışma 2021 güz döneminde ekim ile şubat arası dönemde yapılmış, veriler bu süreçte toplanmıştır. Toplanan veriler incelendikten sonra boş olan 7 anket iptal edilip, çıkarılmıştır.

9. Verilerin Analizi

Yapılan anketler 360 öğrenciden toplandıktan sonra bütün veriler bilgisayar ortamında Excel programına kaydedilmiştir. Elde edilen veriler Excel programı kullanılarak, frekans yüzde tabloları şeklinde tablolastırılarak yazılmıştır.

10. İlgili Araştırmalar

Seydi (2014) yapmış olduğu araştırmada Suriyeli sığınmacıların Türkiye’deki eğitim konusunda yaşadığı sıkıntılar ve karşılaştığı olumsuzlukları minimum seviyelere indirmek için yapılan çalışmaları incelemiştir. Suriyeli sığınmacıların ilk geldiği yıllarda kısa süreli geçici politikaların izlendiği fakat zamanla sürekli veya uzun vadeli eğitim politikalarının uygulanmasına karar verildiği araştırmada ulaşılan sonuçlardandır.

Şeker ve Aslan (2015) yaptıkları araştırmada eğitim sürecindeki mülteci çocuklarla ilgili sosyal psikolojik değerlendirmede bulunmaktadırlar. Araştırmada çocukların ön akademik, ruhsal ve davranışsal çıktılarında varılan ülkede okula bağlılık duygusunun geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu ve bunun gerçekleştirilmesinde öğretmenlerin son derece önemli bir yere sahip oldukları tespit edilmiştir. Araştırmada sığınmacı çocukların sosyal, kültürel ve ekonomik olarak eşit olduğu kabul edilerek gerekli görülen tedbirlerin alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Akalin (2016) Suriyeli sığınmacı çocukların ülkemizdeki eğitimlerini araştırdığı çalışmasında göçmenlerin sosyal, ekonomik, barınma ve sağlık gibi alanlarda yaşamış oldukları sıkıntılara okullarda görevli olan öğretmenlerden aldığı çözüm yollarını ortaya koymaya çalışmıştır. Sığınmacı çocukların ülkelerini bırakıp farklı bir ülkeye göç etmelerinin birden çok uyup problemine sebep olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Balkar, Şahin ve Babahan (2016) yaptıkları çalışmada geçici eğitim merkezlerinde görev yapan öğretmen ve idarecilerin görüşlerinden hareketle Suriyeli eğitimcilerin mesleki olarak kendilerini geliştirmeleri gerektiği kanaatine varmışlardır. Türk ve Suriyeli öğretmenlerin iş birliği içinde olmadıkları, derslerde kullanılan her türden malzemenin yetersiz olduğu ve sığınmacıların ülkemizde aldıkları diplomaların uluslararası geçerliliği konusunda endişe taşıdığı çalışmada ulaşılan sonuçlardandır.

Yalçın (2017) İstanbul’da yaşayan sığınmacılar üzerine yaptığı çalışmada çocukların eğitimleri üzerine yoğunlaşmıştır. Çalışmada sığınmacı çocukların Türkiye’de aldıkları eğitimlerle ilgili çok önemli sorunlarının olmadığını dile getirdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Emin ve Coşkun (2018) Suriyeli göçmen çocukların eğitimlerinde karşılaştıkları sıkıntılar ve bu sıkıntılar karşısında ne gibi yolların izlenilmesi gerektiği hakkında çalışma

yapmışlardır. Suriyeli çocukların eğitime kazandırılmasına yönelik yeni eğitim politikaları oluşturulması gerektiği çalışmada ulaşılan sonuçlardandır.

Seçer (2018) ülkemize Suriye’den gelen sığınmacılar üzerine yaptığı araştırmada ülkemizdeki eğitim sisteminin sunduğu olanaklar ve kısıtlılıkları, Suriyeli ailelerin bunlara karşı olarak kullandıkları kaynak ve stratejileri ele almıştır. Araştırmada ailelerin hayatlarında eğitimin belirgin olarak önceliğe sahip olduğu ancak geçim sıkıntısı ile uğraşan çocukların yaşamları üzerinde olumsuz etki yaptığı sonucuna ulaşmıştır.

Emin (2018) Ankara genelinde yaptığı çalışmada Suriyeli sığınmacıların çocuklarının eğitim konusunda devlet okullarında karşılaştıkları olumsuzlukları araştırmıştır. Çalışmada sığınmacı çocukların devlet okullarında kaliteli bir eğitim sistemine geçiş aşamasında sıkıntılar yaşadıkları, bu sıkıntılara çözüm olarak Suriyeli sığınmacı çocukların daha kaliteli bir eğitim sistemine geçmeleri için uzun vadeli uyum politikalarının uygulanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Doğutaş (2016)’ın hazırladığı makalede sığınmacı çocukların bulunduğu bir ilkokuldaki çocuklar ile yapılan görüşmeler sonucunda kendileri ile daha yakından ilgilenilmesi durumunda dil öğrenimi, yazma, konuşma, diğer arkadaşları ile ilişkiler, uyum sağlama ve okula devam etme konusunda önemli iyileşmelerin sağlanacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Aydin ve Kaya (2017)’nin yaptığı araştırmada ülkemizde bulunan sığınmacı çocukların eğitim durumları, okul ve öğretmenlerin yorumları doğrultusunda ele alınmıştır. Ülkemizde Suriyeli sığınmacı çocuklara güvenli bir eğitim ortamının sunulduğu ancak okulların içinde bulundukları koşullar yetersiz olduğu, öğretmenlerin kapasitelerinin yeterli düzeyde olmadığı, kullanılan malzemelerin yetersiz olduğu ve uygulanan eğitim programlarının elverişli olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Emin (2016) “Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimi-temel eğitim politikaları” isimli makalesinde ülkemizde yaşayan Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim durumları ve bu çocuklar için oluşturulan yeni eğitim hakkındaki yasaları incelemiş ve eğitim hakkında göze çarpan sorunları ele almıştır. Sığınmacı çocukların eğitimleri hakkında yeteri kadar çalışmanın olmadığını tespit eden Emin sığınmacı çocuklar için oyun alanlarının yeterli olmadığı, GEM ve kamplarda bulunan sığınmacı çocukların şehirlerde yaşayan çocuklara oranla daha çok okula devam ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Karaağaç (2018)’in yapmış olduğu çalışmada sığınmacı çocukların eğitim konusunda karşılaştıkları sıkıntılar ele alınmıştır. Öğrencilerin %56’sının eğitim imkânlarına ulaşma konusunda sıkıntı yaşadıkları, %78’inin okul içerisinde öğretmen ve arkadaşları ile uyumlu oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Özer, Komşuoğlu ve Ateşok (2016)'un yaptıkları araştırmada Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim konusunda yaşadığı sıkıntılar ve bu sıkıntılar için hazırlanan çözüm yolları üzerinde durulmuştur. Araştırmada sığınmacı çocukların eğitime yönelik çözümlerin kısa vadeli düşünüldüğü sonucuna varılmıştır. Bu çocuklara yönelik eğitimin onların hakkı olduğu, bütün kurumlar ile iş birliği içerisinde çalışılarak sorunlara yönelik çözüm yollarının oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır.

Çelik (2018)'in çalışmasında 2011 yılından itibaren ülkemizde bulunan sığınmacı çocukların aldıkları eğitimler, onlara sunulan hizmetler, zamanla ne gibi değişimlerin olduğu ve hangi konularda sıkıntılar yaşadıkları ele alınmıştır. Çalışmada uygulanan eğitimin çok kültürlü toplum gerçeklerine göre düzenlenmesi ve sığınmacı çocukların eğitimlerine devam etmeleri için daha detaylı bir sistem oluşturulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kultas (2017)'in Van ilinde yapmış olduğu araştırmada sığınmacı çocukların eğitimleri, yaşadıkları sıkıntılar ve barınma durumları ele alınmıştır. Araştırmada sığınmacı çocukların aldıkları eğitim konusunda çalışmalar yapıldığı ancak bu çalışmaların yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Taştan ve Çelik (2017)'in yaptıkları çalışmada Suriyeli çocukların eğitimlerinde karşılaştıkları sıkıntılar ve bu sıkıntılar için çözüm yolları ele alınmıştır. Çalışmada Suriyeli ailelerin çocukları hakkında olumlu bir bakışa sahip oldukları, onların eğitimi için MEB'in STK'lar ile iş birliği içinde çalışma yapması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Akdeniz (2018)'in yapmış olduğu çalışmada ülkemizde yaşayan Suriyeli sığınmacı çocukların uyum sorunları ve eğitim konusunda karşılaştıkları sıkıntılar ele alınmıştır. Suriyeli çocukların en başta dil, kültür, geçim kaygısı, sosyal yaşam ile ilgili sıkıntılarının olduğu tespit edilmiş ve bu sıkıntıların çözümü için bütün kamu kurum ve kuruluşları ile ortak bir politika çerçevesinde hareket edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Özan, Polat ve Şener (2015) ülkemizdeki STK'ların eğitim konusundaki yeri üzerine bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada STK'ların gerekliliğinin elzem olduğu ancak bu konuda toplum desteğinin yeteri kadar olmadığı, STK'ların eğitim konusunda yeteri kadar görev almadıkları ve eğitim konusunda karşılaşılan sıkıntılara yeterli çözüm üretemedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Şeker ve Aslan (2015)'in yapmış olduğu araştırmada sığınmacı çocukların eğitim süreçlerinde sosyal, psikolojik bir değerlendirme ile çocukların okullaşmalarının önemi üzerinde durulmuştur. Araştırmada çocukların bu süre zarfında yaşadıkları problemler incelenmiştir. Sığınmacı çocukların göç süreçlerinde olumsuz sağlık sorunları, davranış bozuklukları yaşadıkları ve Türkiye'de kalış sürelerinin çok uzamasından ötürü eğitim konusunda

yeteri kadar ilerleyemedikleri gözlemlenmiştir. Sığınmacı çocukların eğitimleri konusunda tüm kamu kurumları ile ortaklaşa çalışılması ve ortak politikalar izlenilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kolukırık (2017)'ın Ankara'da yaptığı çalışmada Suriyeli göçmen çocuklara sunulan eğitim hizmetleri ele alınmıştır. Çalışmada sınıfları farklı olan öğrenciler ile görüşülmüş ve çocukların yaşlarıyla uyumlu olmayan sınıflarda öğrenim gördükleri tespit edilmiştir. Bu çocukların okullara kayıt yaptırmada sıkıntılar yaşadıkları, idarenin çocukları okullara almak istemediği ve Suriyeli ailelerin Türkçe bilmedikleri için okul idaresi ile sağlıklı iletişim kuramadıkları çalışmada ulaşılan önemli sonuçlardır.

I. BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç Kavramı

Göç, sebebi ve sonucu bakımından çeşitlilikler barındıran ve bu sebeple de farklı tanımları olan bir kavramdır. Genel olarak göç hareketlilik şeklinde belirtilmektedir. Olumlu ya da olumsuz değişmelerin çoğunluğu bir hareket ile oluşmaktadır. Göç kavramı da anlam bakımından hareketlilik şeklidir ve sadece insanlara özgü değildir. İnsanlar için genel olarak yerleşik hayata geçmiş olduklarını söyleyecek olur isek de göç hareketlerinin devam ettiği bilinmektedir (Gökmen, 2020: 11).

Göç kavramı için çok farklı tanımlar yapılmaktadır. Bu farklılıkların nedeni ise yukarıda açıklandığı üzere hem canlıların kendi aralarında yaygın olarak kullanılan bir hareket şekli olması hem de sebep ve etki itibari ile çok çeşitlilik arz etmesinden kaynaklanmaktadır. Yaptığımız çalışma itibari ile göç kavramını “insanların bir yerden başka bir yere farklı sebeplerden dolayı hareket etmeleridir” (Erder, 1986: 9) şeklinde tanımlayabiliriz.

Durungönül’e göre göç yaşanan coğrafi ve soyo-kültürel çevreden ayrılıp farklı bir çevreye yerleşmedir. Bu tanım süre kriterini içerisinde bulundurmaktadır. Yerleşmek ifadesi bir kalıcılığı ve sürekliliği belirtmektedir. Kalıcılığın olmadığı ve etkileşimi sağlayacak bir süre içinde gerçekleşen geçici ve mevsimlik göçler Durungönül’ün tanımı çerçevesinde yer bulmaktadır (Durungönül, 1997: 6).

Akkayan’a göre göç nüfusun devamlı yaşama alanlarını kişisel yönden aileler ya da gruplar halinde terk edip geçici ya da sürekli olacak bir şekilde yaşamak için başka bir yere gitmeleridir (Akkayan, 1979: 3). Doğanay’a göre göç nüfusun sürekli yaşam alanlarını kişisel olarak veya gruplar halinde terk edip geçici ya da sürekli olarak yaşamak için farklı bir yere gitmesidir (Doğanay, 1994: 165).

Çakır (2011) göçü az veya çok sayıda insanın, grupların veya kitlelerin bulundukları yerden farklı bir yere giderek orada belirli bir süre yaşamaları olarak tanımlamaktadır. Yaşanan hareketlilik ülke içinde vuku bulursa iç göç, uzak ya da yakın ülkeler arasında oluşur ise dış göç ya da uluslararası göç denilmektedir. Türk Dil Kurumu (TDK) göç kavramını ekonomik, sosyal ve siyasi nedenlerden ötürü insanların ya da toplulukların bir ülkeden farklı bir ülkeye, yaşadıkları alandan farklı bir yaşam alanına yerleşmeleri, taşınmaları, hicret ve muhaceret olarak tanımlamaktadır (TDK, Güncel Türkçe Sözlük).

Geçmişten günümüze değin geçen zaman zarfında insanlar kitleler halinde; çatışmalar,

soykırımlar, hastalıklar, yoksulluk, kıtlık, ekonomik gelir sağlayabilmek vb. sebeplerden dolayı yaşamlarını sürdürdükleri alanlardan başka alanlara göç etmektedirler. Dünya genelinde bir sorun olarak göçün ortaya çıkması özellikle ikinci dünya savaşının sonlarında gerçekleşmiştir. Sayıları milyonları aşan birçok insanın demografik olarak yer değişimi günümüzde dahi devam etmektedir. Özellikle büyük göç hareketliliği, doğal afetler bireyleri göçe zorlayan sebeplerin başında gelmektedir. Buna ek olarak insanların daha iyi ekonomik koşullar içinde yaşama isteği, siyasi özgürlük ve ifade özgürlüğü, bilgiye hızlı ve güvenli erişim, kaliteli eğitim, verimli tarım alanlarına sahip olma isteği vb. birçok sebep de insanların göç etmelerinde etkili olmaktadır (Abadan Unat, 2017: 1).

Göç kavramı çok uzun zamanlar sadece sosyal bilimler tarihinde coğrafya disiplininin çalışma konusu olmuştur. Ancak günümüzde ise göç kavramı sosyoloji ile beraber bütün bilimlerin ortak konusu olmuştur (Bilgili ve Feramuz, 1996: 327). Birbirinden farklı sorunlara neden olan göç kavramını tam olarak anlayabilmek için multidisipliner bir yaklaşım geliştirilmiştir. Sosyal hizmet disiplininin göçün sebep olduğu birçok sorunun çözümünde önemli derecede sorumlulukları vardır. Sosyal hizmetler toplumun tüm kısımlarında dezavantajlı insanlara ve guruplara toplum içinde uyumlu, verimli ve huzurlu bir şekilde hayatlarını devam ettirmeleri için birçok olanak sunmaktadır. Bu avantajların sunulduğu insanların başında da göçmenler gelmektedir (Tomanbay, 2007: 30).

1.2. Göç Kavramının Türleri

Göç kavramı sonuç, sebep ve süresi bakımından farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Yapılan çalışmaların çoğunluğunda göç kavramı farklı sınıflandırmalar yapılarak açıklanmıştır. Göç konusu üzerinde önemli araştırmaları olan Willian Peterson göçü beş başlık altında incelemiştir. Bunlar ilkel göç, kontrollü göç, serbest göç, zorunlu göç ve yönetilmiş göçtür (Peterson, 1970: 49). Farklı bir araştırmacı olan Fichter ise göç türlerini zorunlu ve gönüllü göçler olarak iki kısımda incelemiştir (Fichter, 1996: 155). Yalçın göçün sınıflandırmasını irade esnasına göre gönüllü göç ve zorunlu göç, göçün yoğunluğu esnasına göre kitlesel ve bireysel göç, ülke sınırları esasına göre iç ve dış göç, yerleşim süresine göre geçici ve sürekli yerleşmek amacı ile yapılan göçler olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlar ile beraber daha çok göçün sınıflandırmaları da bulunmaktadır. Genel olarak yapılan sınıflandırmanın ise siyasi sınırlara bağlı olarak yapılan göçler, hareket şekline göre yapılan ve karar alma sürecine göre yapılan göçler şeklinde olduğu görülmektedir (Yalçın, 2004: 17).

1.2.1. Siyasi Sınırlara Bağlı Yapılan Göçler

İki ülke arasındaki siyasi sınıra yapay sınır da denilmektedir. Devletlerin topraklarının en kenar noktalarını ifade eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Siyasi olarak adlandırılmasının sebebi diplomatik ilişkiler, savaşlar, anlaşmalar sonucunda insanlar tarafından çizilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Siyasi sınırlar doğal olan nehir, akarsu, vadi, dağ vb. coğrafi şekiller ile belirleneceği gibi düz bir ovaya dik bir çizgi çekerek de belirlenebilmektedir. Bu sınır en hassas sınır çeşididir (Gökmen, 2020: 13).

Siyasi sınırlara bağlı göç ayrımı da göçün bu siyasi sınırlar içinde mi yoksa ülkeler arasında mı olduğuna dair bir kıstastır. Etkisi bakımından birden fazla çeşitlilik arz edebilir. Zira Avrupa ülkelerinin sınır komşusu vatandaşları birbirleri ile yoğun bir iletişim ve etkileşim içindedirler. Ama orta doğu gibi siyasi anlamda daha hareketli bir bölgede sınır çizgisi, aynı coğrafi bölgede yaşayan halkların dil, yaşayış, kültür vb. birçok konuda ayrılımlarını sağlamaktadır (Gökmen, 2020: 13).

1.2.2. İç Göçler

Ülkenin sınırları içerisinde yapılan göçlere iç göç denilmektedir (Sağlam, 2006: 15). Ancak iç göçler kendi içinde farklılık göstermektedir. Kır-kent, il-ilçe-köy vb. farklı yerleşim alanları içerisinde gerçekleşen göçler ortaya çıkardığı etki bakımından birbirlerinden farklılaşmaktadır.

Keleş iç göçü belirli bir ülke içerisindeki köy, kasaba vb. yerleşim yerlerinden aynı boyuttaki farklı bir yerleşim yerine yapılan nüfus hareketliliği olarak tanımlamıştır (Keleş, 1998: 50-63). Tekeli'ye göre ise göç yurt içindeki nüfusun iki genel nüfus sayımı arasındaki ikametgâhlarının farklı olmasıdır (Tekeli, 2008: 173).

Hareket yönüne göre iç göçler dört şekilde oluşmaktadır. Bunlar:

- Kentsel alandan yine kentsel alana yapılan göçler.
- Kentsel alandan kırsal alana yapılan göçler.
- Kırsal alandan kentsel alana yapılan göçler.
- Kırsal alandan yine kırsal alana yapılan göçlerdir (Özdemir, 2008: 23).

Göçte itici ve çekici sebeplerin önemli olduğu görülmektedir. Gelir seviyesinin azlığı, iş oranının yetersiz olması, yoksulluğun yüksek düzeyde olması, güvenlik sorunlarının olması, tarım alanlarının yetersizliği vb. unsurlar itici nedenler olurken, gelir seviyesinin yüksek olması,

iş imkânlarının çokluğu, kentlerde bulunan akrabalık ilişkileri, güvenliğin olması, yaşam koşullarının iyi olması vb. unsurlar ise çekici etmenlerdir (Çelik, 2018: 27).

1.2.3. Uluslararası Göçler

Ülke dışına yapılan göçlere uluslararası göç denilmektedir (Civan ve Gökalp, 2007: 28). Bu göç çeşidinin uluslararası nitelik kazanabilmesi için insanların yaşamış oldukları ülkeyi terk edip farklı bir ülkeye sürekli olarak veya geçici olarak yerleşmeleri gerekmektedir. Bu tanım açısından baktığımızda bir ülkeye sürekli ya da geçici olarak yerleşmek gerektiği görülmektedir. Bu tanıma göre göç eden insanların niteliği, milliyeti, mesleği, göç amacı vb. unsurlar önem arz etmektedir. Uluslararası göçlere esas niteliği kazandıran unsur göçün birbirinden farklı iki ülke arasında gerçekleşmesidir. Uluslararası göç alt yapı, eğitim, uyum çalışmaları, kültürlerin korunması ve sürdürülmesi, kaynaşma, rekabet, geçim kaygısı, iş imkânları vb. daha birçok alanda problemleri de beraberinde getirmektedir.

Birleşmiş Milletlerin uluslararası göçlerde aradığı en önemli unsur insanların ülkelerinden ayrılarak farklı bir ülkede bir yıldan fazla süre ile yaşamış olmasıdır (Gençler, 2005: 174).

Çalışmamızın en önemli konusu olan uluslararası göçler etkileri ve ortaya çıkış nedenleri açısından birbirlerinden farklılaşmaktadır. Uluslararası göçler iklim, ekonomi, siyasal, eğitim ve savaş kaynaklı olabileceği gibi beyin göçü ya da emekli göçü gibi de karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası göçü altı farklı kategoride açıklayabiliriz. Bunlar:

- Süreli yerleşenler,
- Süreli sözleşmeli işçiler,
- Süreli profesyonel işçiler,
- Gizli ya da yasa dışı çalışanlar,
- Sığınmacılar,
- Mülteciler (Tapia, 2003: 17).

1.2.4. Gönüllü Göçler

Herhangi bir yerde yaşayan insanların kendi istekleri ile yaşamış oldukları alanlardan farklı bir alana belirli bir süreliğine yaptıkları göçlere gönüllü göçler denilmektedir. Gönüllü göç insanların içinde bulundukları imkânlardan daha iyi imkânlarda yaşamaları için yaptıkları

göçler olarak tanımlanmıştır (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016: 31). Burada esas olan insanların kendi istek ve iradesi ile göçleri gerçekleştiriyor olmasıdır. Burada göç eden insanlar yaşadıkları çevrede herhangi bir olumsuz durum yüzünden değil de sadece daha iyi yaşam standartlarına göre yaşamak için göç etmektedirler. Gönüllü olarak yapılan göçlerde aile bireyleri parça parça olacak şekilde göç etmektedirler. Burada göç kararı insanların kendi iç dünyalarında aldıkları kararlar ile gerçekleşmektedir. (Özyakışır, 2013: 15).

Özyakışır gönüllü olarak yapılan göçlerin nedenlerini şöyle sıralamaktadır:

- Daha kaliteli bir eğitime ulaşma isteği.
- Kariyer yapma, mesleklerinde kendilerini geliştirme isteği.
- Hayat standartlarını yükseltme isteği.
- Çok fazla iş imkânlarının olması ve daha fazla ücret alabilme isteği.
- Eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerden daha fazla yararlanabilme isteği.
- Aile ve akraba gibi aynı kültürdeki insanlar ile beraber yaşama isteği.
- İnançları ve ibadetleri gereği yapmaları gerekenleri serbestçe yapma isteği.
- Fikir hürriyetine sahip olabilecekleri düşüncesine sahip olmaları (Özyakışır, 2013: 15).

1.2.5. Zorunlu Göçler

İnsanların yaşadıkları alanlarda zorlayıcı nedenlerden ötürü yapılan göçlere zorunlu göçler denilmektedir. Bu göç türünde göçe neden olan şey itici etmenlerdir. Zorunlu göçün nedenleri çok fazladır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

- İnsanların mevcut yaşam alanlarında temel gereksinim ihtiyaçlarını yeteri kadar karşılayamaması.
- Doğal afetler.
- Savaşlar.
- Yaşanılan alanda sosyal hizmetlerin olmaması veya çok sınırlı olması.
- Yaşanılan ortamda güvenliğin olmayışı.
- Siyasi faktörler.
- Etnik ve dini baskılar.
- Terör faaliyetleri.
- İnsanların hayati tehlikelerinin artması.
- Suç oranlarının yüksek olması ve yaşamaya uygun yerleşim yerlerinin olmaması.

Normalde göç insanların kendi istekleri ile yaptıkları bir hareketlilik iken insanlık tarihinin her döneminde kişilerin zorla bu hareketliliği gerçekleştirmeleri zorunlu göç kavramını ortaya çıkarmıştır. Zorunlu olarak göç eden insanlar göç edilen yerlerin kültürlerine, kurallarına vb. her şeyine uyum sağlarken, gönüllü göç edenlere göre çok daha fazla sıkıntılar çekmektedirler (Dikmen, 2002: 23).

1.3. Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'ye Etkileri

2010 senesinde Tunus'ta iktidar karşıtlarının başlattığı kitlesel hareketler 2011 senesinde çoğu Arap ülkelerinde de etkisini göstermeye başlamış ve literatüre Arap baharı adı ile geçmiştir. Bu ayaklanmalar 2011 senesinde Suriye'ye de sıçramış ve hızlı bir şekilde bütün ülkede etkisini göstermiştir. Halk ile devlet başkanı arasında savaş başlamasına neden olmuştur. Savaş sonucu olarak da ülkede yaşayan halkın büyük bir çoğunluğu başta Türkiye olmak üzere komşu devletlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Türkiye yapılan bu göçlere karşı açık kapı politikası izlemiştir. Ancak uluslararası kurum ve kuruluşlar savaşın kısa sürede biteceği düşüncesi ile uzun vadeli bir çözüm yoluna gitmemişler ve sonucunda da artan göç ile beraber Türkiye'de ekonomik, siyasi ve entegrasyon sorunları baş göstermeye başlamıştır (Aksoy, 2012: 20). Gelen göçmenlere 11 Nisan 2013'te geçici koruma statüsü verilmiştir (Tunca ve Karadağ, 2012: 49).

1.3.1. Suriyeli Çocuklara Yönelik Eğitim Politikaları

Ülkemize gelen Suriyelilerin yakın zaman içinde ülkelerine dönemeyecekleri anlaşıldıktan sonra gelecek nesiller için son derece önemli olan eğitim konusunda gerekli düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Suriyeli çocukların eğitimlerine yönelik yapılan politik düzenlemeler en başta ülkelerine tekrardan dönecekleri üzerine yapılmış ve sadece kamplarda kalan çocuklara yönelik olarak düzenlenmiştir (Dünya Bülteni, 2012).

2013 senesinde Suriye'deki iç savaş daha da şiddetlenmiş ve sonucunda Türkiye'deki Suriyelilerin sayıları daha da artmıştır. Bu artışın sonucunda ise acil olan ihtiyaçların karşılanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Önceleri akıllara gelmeyen eğitim konusu zaman geçtikçe ön plana çıkmaya başlamıştır (Seydi, 2014: 20). Suriyelilere yönelik eğitim hizmetleri ile ilgili ilk genelge 26 Nisan 2013 tarihli "Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler" başlıklıdır. Valiliklere gönderilen bu genelge kamp dışındaki şehirlerde yaşayan Suriyelilerin arasındaki çocuklara yönelik faaliyet gösteren mekânların durumlarının tespit edilmesine yöneliktir (MEB, 2017: 52). 26 Eylül 2013 tarihli

“Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” başlıklı genelgenin ise kapsamı daha geniştir. Genelgede Suriyeliler arasındaki okul çağındaki çocukların eğitimleri ile ilgili faaliyetlerde ortak hareket edilmesi ve standart sağlanmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. Ayrıca gerçekleştirilecek çalışmaların nasıl yürütüleceğine dair ilkeler ifade edilmektedir (MEB, 2017: 52).

Bu genelgede ifade edilen hususların Suriyeli çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için önemli olduğu görülmektedir. Ancak Suriyeli çocukların büyük bir kısmını oluşturan ve kamp dışında geçici oturma izinleri olmayanların eğitimleri yerel yönetimlerin kontrolüne bırakılmıştır.

Nisan 2013'te 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile Suriyelilerin hukuki statüsü belirlenirken, geçici koruma statüsünün tanımladığı hak ve yükümlülükler ise Ekim 2014 yılında yayımlanan “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile ayrıntılı biçimde düzenlenmiş ve uygulamaya konmuştur. (MEB, 2017: V). Bu yönetmelik ile kamp dışında bulunan Suriyeliler sağlık, eğitim ve sosyal yardım hizmetlerine kolaylıkla erişebilmektedirler.

Milli Eğitim Bakanlığı daha önce çıkardığı genelge kapsamını genişleterek 23 Eylül 2014 tarihinde 2014/21 sayılı yabancılara yönelik eğitim öğretim hizmetleri genelgesi yayınlamıştır. Burada Suriyeli çocuklara sunulacak eğitim hizmetleri standartlara oturtulmuş, güvence altına alınmıştır. Genelgeye göre Suriyeli öğrencilerin eğitim öğretim hizmetlerinin bakanlık ve il komisyonu tarafından yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Bu genelge kapsamında Suriyeli öğrencilere sunulacak hizmetleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Kayıt için gerekli şartları sağlayan öğrencilere diploma ve denklik verilerek öğrenim görecekleri okullarda hizmet almaları sağlanacak.
- Oturma izni olmayan, diplomaları olmayan öğrencilere beyanları gereğince mülakat yapılarak öğrenimlerini devam ettirmeleri sağlanacak.
- Ülkemize gelen yabancı öğrenciler için barınma merkezleri oluşturulacak ve geçici eğitim merkezleri kurmak için gerekli olan tüm tedbirler alınacak.
- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geçici eğitim merkezleri açılacak ve Türkçe ders verecek Türk Dili Edebiyatı, sınıf öğretmeni ve yabancı dil öğretmenleri görevlendirilecek.
- Yaygın eğitim kurumları aracılığı ile talep gören kurslar açılacak.
- Öğrencilerin uyum sorunları için okul idareleri tarafından ek dersler açılacak.

- Geçici eğitim veren yerlerde gönüllü olarak faaliyet gösteren yabancı ortaklar ile anlaşmalar yapılarak maddi, manevi ve mesleki destekler verilecek (MEB, 2014).

Milli Eğitim Bakanlığının 8 Eylül 2015'te hazırladığı 2015-2019 Stratejik planında sığınmacıların eğitimleri konusu ele alınmış ve bu kapsamda sığınmacılarla ilgili eğitim sistemine yönelik çalışmalar yapılacağı belirtilmiştir. Aynı zamanda eğitimlere yönelik engellerin kaldırılması için uluslararası kuruluşlar ile iş birliği yapılacağı da bildirilmiştir. (MEB, 2015).

Türkiye'nin Suriyeli çocuklara yönelik eğitim politikaları bağlamında mevcut eğitim sistemine ek olarak yeni bir eğitim sistemi, yeni ders programları oluşturulmuş, fazla ders saatleri ile ortaya çıkan sorunlar, ders sayılarının çok fazla olması, öğretmenlerin akademik olarak yeterli olmaması ve en önemli olarak dil probleminin olmasının bu süreci aşırı derecede zorlaştırdığı görülmüştür (Ayağa, 2020: 52).

1.3.2. Dil Eğitimi

Geçici eğitim merkezlerinde genellikle Arapça ve Türkçe dil dersleri okutulmaktadır. Her geçen gün geçici eğitim merkezlerinde bulunan öğrencilerin sayılarında azalma olması tartışma konusuna neden olmuştur. Geçici eğitim merkezlerinin kapatılması sonrasında yeni eğitim öğretim faaliyetlerinin başlaması ve bu sistemin Türk eğitim sistemine uyum sağlaması konusu son derece önem arz etmektedir. Yeni sistemin en önemli sorunu Türkçe dil bilgisi eğitimidir. Bu sorun çocukların okullardaki başarı seviyelerini direkt olarak olumsuz bir yönde etkilemektedir. Bu olumsuzluk zamanla öğrencilerin okulu bırakmalarına sebep olmuştur.

Eğitim faaliyetlerinin Türkçe olmasının öğrencilere Arapçayı unutturma endişesi, ailelerin Türkçe eğitime karşı olumsuz bir tutum takınmalarına neden olmuştur. Öğretmenlerin branşlarında yeterli düzeyde olamaması da ortaya çıkan sorunlardan birisi olarak gösterilmektedir. Öğrencilerin kendi dillerini unutma endişesi ve okul içerisindeki derslerde başarılı olmaları için yeni planlamalar yapılması gerektiği görülmektedir. Bu sorunu çözmek içinde ulusal düzeyde okul öncesi de dâhil olmak üzere bütün sınıflarda Türkçe hazırlık sınıfları oluşturulması gerekmektedir. Bunu sonucunda ise öğrencilerin hem gündelik hayatlarındaki sorunlar hem de okul içerisindeki başarılarında bir artış meydana gelebilecektir. Suriyeli sığınmacılara Türkçe derslerini yeterli düzeyde öğretmek için AB projeleri kapsamında 4200 öğretmene Türkçe, Türk Dili Ebediyatı kapsamında iki haftalık yabancılara Türkçe nasıl öğretilir formasyonu ve Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu onaylı yabancılara

Türkçe nasıl öğretilir malzemeleri oluşturulmaya başlanmıştır (Tanrıkulu, 2017: 127).

1.3.3. Okullarda Kayıt Sorunu

Sığınmacı ailelerin büyük bir çoğunluğu çocuklarının okullara kayıt yaptırılması esnasında birden fazla sıkıntı yaşamaktadır. Bazı illerdeki Suriyeli bazı illerdeki Türk öğrencilerin fazla olması ve bunun sonucu olarak okulların kontenjanlarının dolması sebebi ile kayıt esnasında sıkıntılar oluşmaktadır. AB projelerinin kullanılması ile yoğunlukların dengesiz ve fazla olduğu illerde 200 civarında okul ve taşınabilir derslikler oluşturulmuş ve kayıt sıkıntılarının önlenmesi için çalışmalar yapılmıştır. Okullara kayıt yaptırmak isteyen öğrencilerden kayıt esnasında istenen evraklar kayıt sürecinin uzamasına neden olmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığının 23.09.2014 tarih ve 2014/21 sayılı genelgesinde çocuklara verilen yabancı tanıma belgeleri ile çocukların okullara kayıt yapmaları sağlanmış ve Türk öğrenciler ile aynı eğitimleri almalarına olanak sağlanmıştır.

AB projeleri ile 50 bin Suriyeli öğrenciye şartlı nakit desteği, uzak yerlerdeki öğrenciler için taşınabilir eğitim ve yoğunluklu bölgelere okullar yapmak amaçlanmıştır (Tanrıkulu, 2017: 127).

1.3.4. Geçerli Diploma ve Eğitim Belgesi

Geçici eğitim merkezleri anaokulundan lise bitimine kadar olan bütün sınıflar için eğitim faaliyetlerini sunmaktadır. 21 ilde 36'sı kamplarda, 389'u kampların dışında olmak üzere 425 adet eğitim merkezi bulunmaktadır. Sivil toplum örgütlerinin açtıkları eğitim merkezleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından denetlemeye alınmış, müfredat ve öğretmen seçimlerinde belirli kriterler oluşturulmuştur. Geçici eğitim merkezlerinde verilen diplomaların uluslararası geçerliliğinin olmaması öğrencilerin sıkıntılar yaşamasına sebep olmaktadır. Bu sorunu gidermek için acık öğretim liselerine kayıt yapma olanakları oluşturulmuştur.

Geçici eğitim merkezlerinde 12.630 gönüllü öğretmen Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonunun (UNICEF) destekleri ile finanse edilmektedir (Tanrıkulu, 2017: 130).

1.3.5. Kültürel Farklar ve Asimilasyon Endişesi

Ülkemize gelen Suriyeli vatandaşlar çocuklarının kendi kültür ve dillerini unutma

kaygısı yaşamaktadırlar. İmam hatip liseleri ve ülkemizde bulunan bütün okullarda Suriye tarihi, kültürü ve dil öğrenmelerini sağlamak için birtakım çalışmalar yapılmaktadır. Bunun amacı sığınmacı çocukların kendi ülkelerinin tarihi, coğrafyası ve kültürüne dair bilgileri seçmeli olarak vererek ortaya çıkan kaygıyı minimuma indirmektir (Tanrıkulu, 2017: 134).

Ayrıca Suriyeli öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumun kültüründen etkilenmeleri ve o kültürü etkilemeleri için tv ve radyo gibi medya sektöründe Arapça içerikli yayınlar yapılması kültür alışverişi konusunda faydalı olacaktır (Tanrıkulu, 2017: 144).

1.3.6. Suriyeli Çocukların Eğitimiyle İlgili Yapılan Yasal Düzenlemeler

Suriye'den ülkemize göç eden kişilerle ilgili sayısız düzenlemeler yapıldığı ve her geçen gün yeni düzenlemeler yolunda adımlar atıldığı görülmektedir (Aktaş, 2016: 29). Genel olarak yapılan düzenlemeler içinde eğitimle ilgili yapılan düzenlemelerin yeri çok farklıdır (Balkar, Şahin ve Babahan, 2016: 1294). Suriye'deki iç savaşın devam etmesi ile ülkemize daha fazla sığınmacı insanın gelmesi ilk olarak barınma, güvenlik ve yeme içme gibi temel gereksinimleri karşılama konusunda çalışmalar yapılmasına zemin hazırlamıştır (Yavuz ve Mızrak, 2016: 194). Milli Eğitim Bakanlığı 2013 yılında genelgeler oluşturmuş ve sığınmacıların eğitim sorunları hakkında çözüm yolları üretmeye başlamıştır (Emin, 2016: 7). Suriyeli sığınmacı öğrencilerin eğitim almaları konusunda ilk olarak 23.09.2014 tarih ve 2014/21 sayılı genelge hazırlanmış ve eğitimleri güvence altına alınmıştır (Akyavuz vd., 2020: 3). Ülkemizde bulunan sığınmacıların eğitim hakkından faydalanması için gerekli yollardan ilki devlet okulları ve ikincisi ise geçici eğitim merkezleridir (Kurter, 2017: 3). Geçici eğitim merkezleri kampta ve kamp dışında kalan sığınmacı öğrencilere Suriye eğitim müfredatına uygun olarak Arapça eğitim veren yerlerdir (Coşkun ve Emin, 2016: 10).

Milli Eğitim Bakanlığının yayımladığı 2014/21 sayılı genelgede geçici eğitim merkezlerinin amaçları, göç yolu ile gelen sığınmacı öğrencilerin tekrardan yaşadıkları ülkelere dönmeleri durumunda ülkemizde gördükleri eğitimleri yarıda bırakmamalarını sağlamak ya da ülkemizde öğrenimlerine devam etmelerini ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan okullara geçiş yapmak istediklerinde yıl kaybına uğramamalarını kapsamaktadır. Bu konu hakkında yapılan çalışmalarda sığınmacı öğrencilerin ülkemizde devlet okullarında okumalarında hiçbir sakınca görülmez iken sığınmacı öğrencilerin genellikle geçici eğitim merkezlerini tercih ettikleri görülmektedir. Bunun nedeni ise geçici eğitim merkezlerinde Arapça dil eğitiminin olması ve eğitimcilerin Suriyeli olmasından kaynaklanmaktadır (Emin, 2016: 19).

Suriye'deki iç savaşın beklenenden daha uzun sürmesi ve Türkiye'nin beklenen sığınmacıdan çok fazla sığınmacıya ev sahipliği yapmasından dolayı geçici eğitim merkezleri işlevlerini tam anlamıyla yerine getirmemektedir (Seydi, 2014: 276). Geçici eğitim merkezlerinin kapatılma nedenlerinin başında buralarda verilen eğitimin Arapça olmasından kaynaklanan sığınmacı öğrencilerin Türkiye'ye uyum süreçlerinin çok uzun olması gelmektedir (SETA, 2017: 13). 2018 senesi itibari ile ülkemizdeki geçici eğitim merkezlerinin büyük bir çoğunluğu kapatılmış, Türk eğitim sistemine geçişleri sağlanmış ve yabancı öğrenci bilgi sistemi ile de kontrolleri sağlanarak uyum sürecinde önemli adımlar atılmıştır (Tanrıkulu, 2018: 11).

1.4. Göç ve Eğitim

Göç kavramı göç eden insanları ve göç eden insanları karşılayan insanların düzenlerini farklı şekiller ile etkileyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç edenler ve göçmenlere ev sahipliği yapacak yerlerde bulunan insanların tamamının karşılaşacağı politik, toplumsal, ekonomik, kültürel vb. zorluklar vardır. Göçün insanların hayatlarında önemli boyutlarda olan psiko-sosyal açıdan travmatik zararları da görülmektedir (Şeker, Sirkeci ve Yüceşahin, 2016: 53).

1960'lı yıllarda iç göçler yaşanırken 1970'li yıllarda dış göçler başlamış ve 2010'lu yıllarda genellikle Ortadoğu olmak üzere farklı din ve etnik kökenli insan ülkemize göç etmeye başlamıştır (Şeker, Sirkeci ve Yüceşahin, 2016: 64). Ülkemize yapılan göçlerin büyük bir kısmını Suriye'den yapılan göçler oluşturmaktadır (Boyras, 2015: 36). Uluslararası göç örgütünün (IOM) 2019 senesinde yaptığı bir çalışma sonuçlarına göre ülkemizde üç milyondan fazla Suriyeli sığınmacının olduğu görülmektedir (IOM, 2019). Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacılar mülteci olarak anılmaktadır. 1951 senesinde imzalanan mülteciler hukuki statüsüne ilişkin protokol (Cenevre Sözleşmesi) ve 1967 senesinde imzalanan Birleşmiş Milletlerin devlete sığınmaya ilişkin beyannamesine göre Suriyelilerin Türkiye'deki hukuk durumlarının ne olduğu belirtilmiştir. Bu iki protokol ülkemize Avrupa'dan göç edenleri mülteci, Avrupa'nın dışından göç edenleri ise şartlı mülteci olarak isimlendirmektedir (Canyurt, 2015: 129). Bu protokollere karşı ülkemize gelen Suriyelilerin durumlarının ne olacağı muamma bir durumda devam etmektedir. Bu karışıklık karşısında ülkemiz Suriyeli sığınmacılara karşı acık kapı politikası izlemiş ve Suriyeli sığınmacıları tekrardan geri göndermeme kararı almıştır (Kartal, 2018: 13). Geçici koruma anlam olarak ülkesinden zorla sınır dışı edilen, ülkesine tekrardan dönme ihtimali hiç olmayan, sığınmak için bireysel ya da

guruplar halinde kendi ülkesinin dışında başka bir ülke sınırlarından izin alarak ya da kaçak yollar ile geçen yabancılara sağlanan koruma olarak açıklanabilmektedir (Kartal, 2018: 29).

Suriyeli sığınmacılardan kamplarda kalanların bütün ihtiyaçları, kamp dışında kalanların az miktarda olan ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmaktadır. Ülkemizdeki Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğu kamp dışında yaşadığı için karşılaşılan sorunların çok fazla olduğu tespit edilmiştir (Şimşek, 2017: 15). Bu sorunlar güvenlik, istihdam, sağlık, eğitim, sosyal yardım vb. sorunlar şeklinde sıralanabilir (Boyras, 2015: 36).

Sığınmacıların sorunları arasında olan eğitim sorunu Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası yükümlülükler gereği kamu imkânları çerçevesinde karşılanmaya çalışılmıştır. Karşılanmaya çalışılan bu eğitim imkânlarından faydalanamayan çocukların gelecekte devlet adına büyük sıkıntılar yaratabileceği öngörülmüştür (Seydi, 2014: 305). Eğitim olgusu, küçük yaşlardaki Suriyeli çocukları sosyalleştirerek diğer çocuklar ile iletişim kurmasını ve bunun sonunda ise kendilerini toplumun bir parçası olarak görmelerini sağlayacaktır (Batar, 2011: 22). Okullarda eğitim gören çocuklar bazı kuralları öğretmenlerin gözetiminde öğrenirken toplumsal kuralları da buralarda içselleştirerek bu kurallara uyum süreçlerini başarılı bir şekilde gerçekleştirmektedirler. Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim ihtiyaçlarının karşılanması hem kendilerinin hem de ailelerinin yaşadığı toplum içinde bütünleşmesine imkân sağlamaktadır (Aykırı, 2017: 44).

Toplumla bütünleşemeyen Suriyeli sığınmacı çocuklar, bulunduğu topluma uyum sağlama noktasında çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Çocukların göç ettikleri ülkelerde yaşanan sosyal adaletsizlik, aidiyet duygusunda eksiklik, yabancılaşma, ötekileşme, yaşam standartlarında meydana gelen değişimler vb. durumlar onların ruh hallerinde olumsuz değişimlere neden olmakta ve birden fazla alanda gelişimlerini olumsuz etkilemektedir (Gencer, 2017: 839). Bu olumsuzluklar çocukların uyum süreçlerini geciktirmekte ve sonuç olarak da başarısız bir eğitim hayatına neden olmaktadır (Nar, 2008: 19).

Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim konusunda yaşadıkları problemler, erken yaşlarda evlilik, küçük yaşlarda iş hayatına girme, yasadışı örgütlere katılma vb. birçok olumsuzlukla karşı karşıya kalmalarını sağlamaktadır (UNİCEF, 2017).

Araştırmalara göre Suriyeli çocuklar eğitim hayatlarında birden fazla sorun ile karşı karşıya kalmışlardır. Seta ve Theirwold (2017)'e göre ülkemizde Suriyeli olup okul çağında bulunan çocukların %41'i eğitim sürecine dâhil değildir. Bu eğitim eksiliği kayıp bir neslin oluşmasına sebep olacaktır. (SETA, 2017: 20). Bu açıdan bakıldığında Suriyeli sığınmacı çocukların ihtiyaçlarının karşılanması konusundaki engeller ve hizmet mekanizmalarındaki gerekliliklerin belirlenmesi son derece önem arz etmektedir.

Göç eden sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunları şunlardır:

1.4.1. Uyum Sorunları

Uyum kavramı kişilerin kendi istekleri ile içinde bulundukları toplumda sosyal ve yapısal olarak dengeli bir ilişki kurabilmesi ve bu ilişkiyi yürütebilmesidir (Köknel, 1989: 9).

Göç eden insanlar geldikleri yerler ile bağlantılarını kesmedikleri için göç ettikleri toplumla dengeli olarak bir ilişki kurmada sıkıntılar yaşamakta ve kültürler arası etkileşime maruz kalmaktadırlar (Oktik, 1997: 54). Göçmen çocukların en temel ihtiyaçlarından birisi göç ettikleri yerde sosyal ve kültürel olarak uyum sağlayabilmeleridir. Bu uyumun düzgün bir şekilde gerçekleşmesinin tek yeri okuldur. Eğer bu uyum düzgün bir şekilde gerçekleşirse çocukların akademik başarıları da artacaktır (Hergenhausen, 1988: 38). Akademik uyum çocukların okulda kurduğu ilişkileri barındıran sosyal uyumu ve toplumsal kurallara uyma vb. davranışları içeren bir kavramdır. Uyum problemleri görülen çocuklarda şiddet, zorbalık, cinsel istismar vb. çok fazla sorun ve problem ile karşılaşmaktadır (Şimşek ve Kula, 2018: 17).

Yapılan çalışmalarda sınıf ortamındaki çocukların yaptığı resimler, yazılar ve ödevlere bakıldığında çocukların geçtikleri senelere oranla daha az travmatik durumlar gösterdikleri görülmüştür. Davranışlarında bozukluk olan çocukların ise savaş esnasında aile bireylerinden bazılarını kaybettikleri sonucuna ulaşılmıştır (SETA, 2017: 21).

Suriye'den ülkemize göç eden ailelerin birçoğu ekonomik zorluklar yüzünden çocuklarının eğitim hayatlarını her daim geri planda tutmuş ve öncelikleri çocukların çalışarak ev ekonomisine katkı sağlamaları olmuştur. Ekonomik sıkıntılar yüzünden sık sık ev değiştirmek zorunda kalan ailelerin çocukları okul ortamları değiştiği için okula uyum süreçlerinde çok geri kalmaktadırlar. Bu sebeplerden dolayı çocuklar derslerden başarısız olmakta ve okuldan uzaklaşmaktadır (Binbaşioğlu, 2004: 66).

Suriyeli öğrencilerin eğitime uyum sürecini hızlandırmanın en önemli yolu Türkçe öğretmenlerinin derslere girmesidir. Bu uyum süreci çok zor bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Nedeni ise Türkçe öğrenen çocukların kendi kültürlerini unutacağı kaygısıdır (Moralı, 2018: 5).

Türk ve Suriyeli öğrencilerin bulundukları okullarda çocukların uyum sorunlarına Türk çocukların aileleri de katkı sağlamaktadır. Türk öğrenci velilerinin kendi çocukları ile Suriyeli çocukların aynı okula gitmelerini istememeleri, Suriyeli çocukları hor görmeleri bu konuya örnek olarak verilebilir. Ailelerin bu davranışları çocuklarına da yansımakta ve bu durum

Suriyeli öğrenciler ile uyum süreçlerinde çok fazla sorunun çıkmasına sebep olmaktadır (Tekin ve Yüksek, 2017: 14).

1.4.2. Ailelerin Sosyoekonomik Durumları ve Çocukların Eğitimine Etkisi

Suriyeli sığınmacıların zorunlu olarak göç etmelerinin en büyük etkisi tek ebeveynlerinin olması ve ekonomik olarak güçsüz durumda olmalarıdır. Suriye'deki iç savaş sonrasında çoğu kadın kocasını kaybetmiş ve gittikleri yerlerde de ailelerini tek başlarına geçindirmek zorunda kalmışlardır. Ailelerin yaşadığı ekonomik zorluklar çocukların eğitim hayatlarını da olumsuz olarak etkilemiştir (Taştan ve Çelik, 2017: 17-22).

Ailelerin yaşadığı ekonomik sıkıntılar ailedeki en büyük erkek çocuğu aile reisi olmaya itmiş ve diğer çocukları da çalışarak ailenin ekonomik olarak güçlenmesine katkı sağlamaya yöneltmiştir. Çocukların küçük yaşlarda çalışmak zorunda kalmaları aile reisliğini üstlenmelerinden kaynaklanmaktadır (SETA, 2017: 21).

Ailelerin maddi sıkıntılar içinde olmaları sık sık ev değiştirmelerine neden olmakta ve bunun sonucunda ise küçük çocuklar eğitim hayatlarından geri kalmaktadır. Okula devam edenlerin de çalıştıkları için çok fazla devamsızlık yaptıkları görülmektedir (Morali, 2018: 15). Ayrıca Suriyeli çocukların ailelerinin çocuklarının okullardaki durumlarına kayıtsız kalmaları bir problem oluşturmaktadır. Bu durum uyum sürecini olumsuz yönde etkilemiştir.

1.4.3. Okullaşmanın Azalması

Göç eden çocukların okula gitmemelerinin beş temel nedeni bulunmakta ve bu nedenler birbirleri ile bağlantılıdır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Tek ebeveynli olmaları.
- Ailelerin devamlı ev değiştirmeleri.
- Bilgilendirme ve yönlendirme konusunda eksikliklerin olması.
- Ekonomik nedenler.
- Kültürel nedenler (SETA, 2017: 30).

Suriyeli ailelerin kültür yapısından kaynaklanan kız erkek eşitliğinin olmaması, Suriyeli çocukların eğitiminin önündeki diğer bir engel olarak görülmektedir. Sosyo-ekonomik durumları zayıf olan Suriyeli ailelerin kızlarını okutmaktansa erken yaşlarda evlendirmeleri okullaşma oranını etkilemektedir (Emin, 2016: 25). Savaş nedeni ile çocuklarda oluşan

güvensizlik ve korku ortamları özellikle kız çocuklarının okula gitmemelerinde önemli olan diğer bir etmendir (Tekin ve Yüksek, 2017: 15). Suriyeli sığınmacı çocukların okula gitmemeleri sonucunda marjinalleşme sorunu ortaya çıkmaktadır. Çocukların uyum problemleri yaşamaları yasa dışı örgütlere yönelmelerine zemin hazırlamaktadır (SETA, 2017: 72).

1.4.4. Dil Sorunu

Çocukların eğitim konusunda başarılı olmalarındaki önemli bir etken güven duygusu, kendilerini rahat bir ortamda hissetmeleri ve ötekileştirilmemelerinden kaynaklanmaktadır (Tekin ve Yüksek, 2017: 15).

Ülkemize göç eden Suriyeli çocuklarda uyum problemlerinin görülmesinin en temel nedeni dil öğrenimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçmen çocukların yabancı bir dil olarak Türkçe öğrenmelerinden kaynaklanan ve ev ödevleri gibi konularda aileleri tarafından yeterli desteğin verilmemesi çocukların eğitim hayatından geri kalmasına hatta soğumasına neden olmaktadır. Suriyeli çocukların Türkçe'nin yapısından kaynaklanan sorunlar ile karşılaşmaları, Arapça ve Türkçede kullanılan alfabelerin farklı olması, telaffuzların farklı olması vb. nedenlerden dolayı öğrenme konusunda yaşadıkları sıkıntılardan kaynaklanmaktadır (Moralı, 2018: 15).

Suriyeli çocukların eğitimlerinde müfredat seçimi ve sınıf seviyelerine göre düzenleme yapmak son derece dikkat edilmesi gereken bir husustur. Ancak göçmen çocukların ve okullardaki öğrenci sayısının fazla olması gibi nedenler çocukların farklı sınıflar yerine aynı sınıflarda okumalarına ve bunun sonucunda eğitim konusunda geri kalmalarına neden olmaktadır (Özer, Komşuoğlu ve Ateşok, 2016: 37).

II. BÖLÜM

2. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların vermiş olduğu cevaplara göre oluşan istatistiksel analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Elde edilen bulgular tablolar halinde aşağıda belirtilmiştir.

2.1. Öğrencilerin Cinsiyet Durumları

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımları

Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	185	52,41
Kadın	168	47,59
Toplam	353	100

Tablo 2’de görüldüğü üzere anket çalışmasına katılan 353 öğrenciden 185 tanesi erkek öğrenci olup, 168 tanesi de kız öğrencidir. Erkek öğrenciler çalışmanın %52,41’lik kısmını oluştururken, kız öğrencilerin ise, %47,59’luk kısmını oluşturduğu görülmektedir. Bu da bize Kilis’te imam hatip liselerinde eğitim gören Suriyeli göçmen öğrencilerin cinsiyetlerinin sayısal açıdan birbirine benzerlik gösterdiğini göstermektedir.

2.2. Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Sınıflar

Tablo 3. Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Sınıflara Göre Dağılımları

Sınıf	Sayı	%
9	85	24,07
10	78	22,10
11	96	27,20
12	94	26,63
Toplam	353	100

Tablo 2’de görüldüğü üzere, anket çalışmasına katılan imam hatip lisesi öğrencilerinden 9. sınıfa giden öğrencilerin sayısı 85, 10. sınıfa giden öğrencilerin sayısı 78, 11. sınıfa giden öğrencilerin sayısı 96, 12. sınıfa giden öğrencilerin sayısı ise 94’tür. Bu sonuçlardan her kademe için birbirine yakın bir dağılım olduğu görülmektedir.

9. sınıfa giden Suriyeli göçmen öğrencilerin ankete katılması, öğrencilerin imam hatip liselerini tercihte bakış açılarının öğrenilmesi noktasında bizlere ipucu vermektedir. 10 ve 11. sınıfa giden Suriyeli göçmen öğrencilerin ankete katılması, 2-3 yıllık okul deneyimleri hakkında bilgi sahibi olunması açısından önem ifade etmektedir. 12. sınıfa giden Suriyeli öğrencilerin ankete katılması ise 4 yıllık tecrübeleri olması dolayısıyla, düşüncelerini daha iyi anlayabilme noktasında kapsayıcı bulgular vermekle birlikte, mezun olduktan sonraki dönem için planlarını öğrenebilme noktasında katkı sağlamıştır.

2.3. Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadığı Yerler

Tablo 4. Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadığı Yerlere Göre Dağılımları

Yer	Sayı	%
İl	309	87,54
İlçe	33	9,35
Köy	11	3,11
Toplam	353	100

Tablo 4’e bakıldığında, anket çalışmasına katılan imam hatip lisesi öğrencilerinden 309 kişinin ailesinin ilde, 33 öğrencinin ailesinin ilçede, 11 öğrencinin ailesinin ise köyde yaşadığı görülmektedir. Tablodaki bulgulara göre ailesi ilde yaşayanların %87,54 gibi büyük bir orana sahip olduğu anlaşılmaktadır.

2.4. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyi

Tablo 5. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Dağılımları

Gelir	Sayı	%
1000-2000	168	47,59
2000-3000	78	22,10
3000-4000	47	13,31
4000-5000	27	7,65
5000 ve üzeri	33	9,35
Toplam	353	100

Tablo 5’te görüldüğü üzere anket çalışmasına katılan imam hatip lisesi öğrencilerinin ailelerinden 168 ailenin aylık geliri 1000-2000 TL arasında, 78 kişinin ailesinin aylık geliri 2000-3000 TL arasında, 47 kişinin ailesinin aylık geliri 3000-4000 TL arasında, 27 kişinin ailesinin aylık geliri 4000-5000 TL arasında ve 33 öğrencinin ailesinin aylık geliri ise 5000 TL ve üzeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailesinin geliri 1000-2000 TL arasında olanların geliri %47,59 ile en yüksek orana sahiptir. Çıkan sonuçlardan araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin genelde düşük veya orta gelire sahip olduğu görülmektedir.

Yapmış olduğumuz çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle Suriyeli göçmen ailelerin maddi durumunun yetersiz olduğu ifade edilebilir. Gökmen (2020) tarafından yapılan çalışmada da benzer bulgular elde edilmiş, öğrencilerin ailelerinin maddi durumlarının yetersiz olduğu ifade edilmiştir.

2.5. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumları

Tablo 6. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Anne eğitim durumu	Sayı	%
Okur yazar değil	19	5,38

Okur yazar	16	4,53
İlkokul	27	7,65
Ortaokul	124	35,13
Lise ve dengi	106	30,03
Üniversite ve yüksek okul	61	17,28
Toplam	353	100

Tablo 6’da görüldüğü üzere, anket çalışmasına katılan imam hatip lisesi öğrencilerinden 19’unun annesi okur yazar değil iken, 16’sının annesi okur yazardır. 27’sinin annesi ilkokul mezunu, 124’ünün annesi ortaokul mezunu, 106’sının annesi lise ve dengi okul mezunu, 61’inin annesi üniversite veya yüksek okul mezunudur. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyinin ortaokul ve lise olarak yoğunlaştığı görülmektedir.

2.6. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumları

Tablo 7. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Baba eğitim durumu	Sayı	%
Okur yazar değil	13	3,69
Okur yazar	19	5,38
İlkokul	22	6,23
Ortaokul	61	17,28
Lise ve dengi	140	39,66
Üniversite ve yüksek okul	98	27,76
Toplam	353	100

Tablo 7’ye göre anket çalışmasına katılan imam hatip lisesi öğrencilerinin babalarından 13 tanesi okuryazar değildir, okur yazar sayısı ise 19 olarak karşımıza çıkmakta olup, 22 öğrencinin babası ilkokul mezunudur. Babaları ortaokul mezunu olan öğrenci sayısı 61, babası lise ve dengi düzeyde bir eğitim görmüş olan öğrenci sayısı 140, babası üniversite veya yüksek okul düzeyinde eğitimini tamamlamış öğrenci sayısı ise 98 kişiden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeyinin lise ve üniversite-yüksek okul olarak yoğunlaştığı görülmektedir.

2.7. Öğrencilerin Kaldıkları Yerler

Tablo 8. Öğrencilerin Kaldıkları Yerlere Göre Dağılımları

Kalınan yer	Sayı	%
Ailemin yanında	348	98,58
İmam hatip yurdunda	2	0,57
Akrabaların yanında	2	0,57
Kampta	1	0,28
Toplam	353	100

Tablo 8’den hareketle sorulan, eğitim öğretim döneminde nerede kalıyorsunuz sorusuna ankete katılan Suriyeli imam hatip lisesi öğrencilerinden 348 tanesi ailemin yanında kalıyorum

cevabını vermiştir. Öğrencilerden 2 tanesi imam hatip yurdunda kaldığını ifade ederken, 2 tanesinin de akrabalarının yanında kaldığı görülmektedir. Anket çalışmasına katılan öğrencilerden 1'i de kampta kaldığını ifade etmiştir.

2.8. Öğrencilerin Annelerinin Türkiye'deki Meslekleri

Tablo 9. Öğrencilerin Annelerinin Türkiye'deki Mesleklerine Göre Dağılımları

Anne mesleği	Sayı	%
Memur	9	2,54
İşçi	14	3,97
Ev hanımı	330	93,48
Toplam	353	100

Tablo 9'daki verilere göre annesi ev hanımı olan 330 öğrenci, annesi işçi olarak çalışan 14 öğrenci, memur olarak çalışan anne sayısı ise 9 kişidir. Suriye'de etkili olan ataerkil aile yapısı ve çalışma hayatında kadının çok fazla rol almaması böyle bir tabloyu karşımıza çıkarmaktadır. Kadınların aile hayatındaki rolünün evde yapılan işlerle ilgili olması ve evin ekonomik sorumluluğunun erkek tarafından karşılanması gerektiği gibi bakış açıları sonucu, ankete katılan öğrencilerin annelerinin meslekleri %93,48 ile ev hanımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum annelere evde çocuklarıyla daha çok ilgilenebilme imkânı oluşturması açısından, öğrencilerin akademik başarısına daha fazla katkı sağlayacak bir ortamın oluşmasını mümkün kılabilir.

2.9. Öğrencilerin Babalarının Türkiye'deki Meslekleri

Tablo 10. Öğrencilerin Babalarının Türkiye'deki Mesleklerine Göre Dağılımları

Baba mesleği	Sayı	%
Memur	39	11,05
İşçi	191	54,11
Esnaf	63	17,84
Emekli	26	7,37
Öğretmen	6	1,70
İmam	1	0,28
Çalışmıyor	27	7,65
Toplam	353	100

Tablo 10'da görüldüğü gibi imam hatip lisesinde eğitim hayatını sürdüren Suriyeli göçmen öğrencilerin 39'unun babası memur, 191'inin babası işçi, 63'ünün babası esnaf, 26'sının babası emekli, 6'sının babası öğretmen, 27'sinin babası işsiz, 1 öğrencinin babası ise imamdır. Katılımcıların çoğunun babasının işçi olmasının sebebi farklı bir ülkedeki şartların getirmiş olduğu durum olarak açıklanabilir. Memur olarak çalışanlar, ülkemizde milli eğitim müdürlüğü, nüfus müdürlüğü gibi devlet kurumlarında çalışanları temsil etmektedir. Emekli

seçeneğine verilen cevaplar, Suriye'deki iş hayatından emekli olanları ifade etmektedir. Katılımcıların babalarının mesleği öğretmenlik olanlar ise, ülkemizdeki okullarda Suriyeli öğrencilere yönelik eğitim faaliyetini sürdüren kişilerdir.

2.10. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Seçmesinde Etkili Olan Unsurlar

Tablo 11. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Seçmesinde Etkili Olan Unsurlara Göre Dağılımları

İmam hatip lisesini seçmede etkili faktör	Sayı	%
Anne ve baba	101	28,61
Öğretmenlerim	12	3,40
Arkadaşlar	20	5,67
Kendi tercihim	220	62,32
Toplam	353	100

Tablo 11'de görüldüğü üzere, katılımcılardan 220 tanesi kendi tercihi ile imam hatip lisesini seçerken, lise seçiminde anne baba etkisi olan 101 öğrenci bulunmaktadır. İmam hatip lisesine gitmesinde öğretmenlerinin etkisi olduğunu söyleyen 12 öğrenci bulunurken, arkadaşlarının etkisiyle imam hatip lisesine gittiğini söyleyen öğrenci sayısı ise 20'dir. Buna göre katılımcıların yarıdan fazlasının (%62,32) kendi tercihiyle imam hatip lisesine gittiği anlaşılmaktadır.

Deren (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada imam hatip lisesinde okuyan göçmen öğrencilerin %76'sının imam hatip lisesine kendi tercihiyle gittiği tespit edilmiştir. Bu yönüyle iki çalışmada da benzer bulgulara ulaşıldığı anlaşılmaktadır. Çalışkanoglu (2018)'nin yapmış olduğu araştırmada Çorum'da imam hatip lisesinde okuyan Türk öğrencilerin imam hatip liselerine %51 oranında kendi tercihleriyle gittiği görülmüştür. Bu açıdan elde edilen bulgulardan hareketle, imam hatip liselerini tercih ederken Türk ve Suriyeli göçmen öğrencilerin tercihlerinin birbirine benzerlik gösterdiği ifade edilebilir. Arpacı (1997) tarafından yapılan çalışmada da bu çalışmanın bulgularına benzer olarak öğrencilerden yarısından fazlasının (%50,7) imam hatip lisesini kendi tercihleriyle seçmiş olduğu görülmektedir.

2.11. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesine Başlamadan Önceki Din Eğitimi Alma Durumu

Tablo 12. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesine Başlamadan Önceki Din Eğitimi Alma Durumlarına Göre Dağılımları

İmam hatip lisesi öncesi din eğitimi	Sayı	%
Evet	249	70,54
Hayır	104	29,46
Toplam	353	100

Tablo 12'ye göre katılımcılardan 249 tanesi imam hatip lisesine başlamadan önce din eğitimi almış, 104 tanesi de imam hatip lisesine gelmeden önce dini eğitim almamıştır. Ortaya çıkan verilerden hareketle katılımcıların %70,54 gibi büyük bir oranının dini eğitimden haberdar olduğu ifade edilebilir. İmam hatip lisesine başlamadan önce din eğitimi alan öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesi, diğer öğrencilerden daha yüksek olacağından imam hatip lisesine gelmeden önce din eğitimi alan öğrencilerin daha nitelikli eğitim alacağı ifade edilebilir (Aşlamacı, 2017).

2.12. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesine Başlamadan Önce Din Eğitimi Aldığı Yerler

Tablo 13. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesine Başlamadan Önce Din Eğitimi Aldığı Yerlere Göre Dağılımları

Eğitim alınan yer	Sayı	%
Cami	87	34,94
Özel kurslar	106	42,57
İmam hatip ortaokulu	50	20,08
Aile fertleri	6	2,41
Toplam	249	100

Tablo 13'te görüldüğü üzere imam hatip lisesine başlamadan önce öğrenciler çeşitli yerler vasıtasıyla din eğitimi alma imkânı bulmuştur. İmam hatip lisesine başlamadan önce din eğitimi alan Suriyeli göçmen öğrencilerden 106 tanesi din eğitimini özel kurslar aracılığıyla aldığını ifade etmiştir. Din eğitimini camiden aldığını söyleyenlerin sayısı 87'dir.

Türkiye'de eğitim gören öğrencilerin dini bilgileri öğrenebilmeleri amacıyla yaz tatili dönemlerinde kurslar açılmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından açılan bu kurslar yaygın din eğitimi kapsamında olup, öğrenciler yaz aylarında camilerde eğitimlerini sürdürmektedirler (Korukçu ve Işıkdöğün, 2016). Yukarıdaki tablodan hareketle, Suriye'de yaşayan çocukların ülkemizde olduğu gibi okul dışında din eğitimlerini camiler ve özel kurslar aracılığı ile aldıklarını söyleyebiliriz.

2.13. Öğrencilerin Okulun Fiziki Yapısıyla İlgili Gözlemlediği Problemler

Tablo 14. Öğrencilerin Okulun Fiziki Yapısıyla İlgili Gözlemlediği Problemlere İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Okulun fiziki yapısıyla ilgili problem	Sayı	%
Okul bahçesi yetersiz	102	28,90
Mescit yetersiz	88	24,93
Kütüphane yetersiz	110	31,16
Spor salonu yetersiz	164	46,46
Okul binası eski	29	8,22

Lavabolar yetersiz	93	26,35
Abdesthane yetersiz	67	18,98
Akıllı tahta yok	9	2,55
Sıra sayısı yetersiz	2	0,57
Problem yok	17	4,82
Toplam	353	100

Tablo 14'te görüldüğü 164 öğrenci spor salonunun yetersiz olduğunu, 110 öğrenci kütüphanenin yetersiz olduğunu, 102 öğrenci okul bahçesinin yetersiz olduğunu, 93 öğrenci lavaboların yetersiz olduğunu, 88 öğrenci mescidin yetersiz olduğunu, 67 öğrenci, abdesthanenin yetersiz olduğunu, 29 öğrenci okul binasının eski olduğunu, 9 öğrenci akıllı tahtanın olmadığını, 2 öğrenci sıra sayısının yetersiz olduğunu söylemiştir. Buna göre spor salonu yetersizliği katılımcıların en çok üzerinde durduğu seçenek olarak karşımıza çıkmıştır.

Elde edilen bulgulardan hareketle okulların fiziki alt yapısının öğrenci yoğunluğundan dolayı yetersiz kaldığı ifade edilebilir. Emin (2016) tarafından Suriyeli öğrencilerin ülkemizdeki eğitimleri ile alakalı yapılan çalışmada benzer bulgular ortaya çıkmış ve öğrenci sayısının fazlalığından ötürü sınıfların yetersiz kaldığı ifade edilmiştir. Çalışkanoglu (2018) tarafından yapılan çalışmada okul bahçesinin yetersizliği, kütüphane salonunun yetersizliği, okul binasının eskiliği, mescit yetersizliği gibi problemler ifade edilmiştir. Baltacı (2019) tarafından imam hatip liseleri üzerine yapılmış olan araştırmada da bizim ulaştığımız bulgularımıza benzer problemler ifade edilmiş, sınıf mevcudunun fazlalığı, spor salonlarının yetersizliği gibi fiziksel sorunların eğitime engel olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmalardan hareketle ülkemizdeki okullarda genel anlamda fiziki altyapı problemlerinin bulunduğunu söyleyebiliriz.

2.14. Öğrencilerin Dersliklerin Fiziki Yapısıyla İlgili Gözlemlediği Problemler

Tablo 15. Öğrencilerin Dersliklerin Fiziki Yapısıyla İlgili Gözlemlediği Problemlere İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Dersliklerin fiziki yapısıyla ilgili problem	Sayı	%
Öğrenci sayısına göre çok küçük	88	24,93
Havalandırması iyi değil	62	17,56
Ses yalıtımı iyi değil	77	21,81
Kullanılan araç ve gereçler eski	60	17,00
Akıllı tahta düzenli çalışmıyor	181	51,27
Akıllı tahta yok	19	5,38
Dersliklerde herhangi bir sıkıntı yok	39	11,05
Toplam	353	100

Tablo 15'te görüldüğü gibi öğrencilerden 181 tanesi akıllı tahtanın düzenli çalışmadığını problem olarak görürken, 88 tanesi öğrenci sayısına göre yetersiz olduğunu ifade

etmiştir. 62 öğrenci dersliklerin havalandırmasının iyi olmadığını belirtirken, 77 öğrenci ses yalıtımının iyi olmadığını, 60 öğrenci kullanılan araç ve gereçlerin eski olduğunu, 19 öğrenci ise akıllı tahtanın olmadığını ifade etmiştir. Dersliklerden memnun olan ve herhangi bir sorun görmediğini belirten öğrenci sayısı da 39’dur.

2.15. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Meslek Dersleri Öğretmenleriyle Alakalı Yaşadığı Problemler

Tablo 16. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Meslek Dersleri Öğretmenleriyle Alakalı Yaşadığı Problemlere İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Meslek dersi öğretmenleriyle ilgili problemler	Sayı	%
Ders dışında bizimle ilgilenmiyorlar	59	16,71
Az not veriyorlar	110	31,16
Teknolojiyi kullanmada yetersizler	48	13,60
Sınıf yönetiminde yetersizler	48	13,60
Yaşadığım bir problem bulunmamaktadır	170	48,16
Toplam	353	100

Tablo 16’da görüldüğü gibi 170 öğrenci meslek dersi öğretmenleriyle hiçbir problem yaşamamaktadır. 110 öğrenci meslek dersi öğretmenlerinin az not verdiğini, 59 öğrenci ders dışında kendileriyle ilgilenmediklerini, 48 öğrenci teknolojiyi kullanmada eksikliklerinin olduğunu, 48 öğrenci sınıf yönetiminde yetersiz gördüklerini ifade etmektedir. Ortaya çıkan verilerden Suriyeli göçmen öğrencilerin meslek dersleri öğretmenleri ile bir problem yaşamadığı anlaşılmaktadır. Problem yaşayanlar ise, genellikle öğretmenlerin az not verdiğini söylemişlerdir.

Karateke (2019) tarafından yapılan çalışmada imam hatip lisesinde okuyan Türk öğrencilere meslek dersi öğretmenleriyle alakalı sorular sorulmuş, öğrencilerin meslek dersi öğretmenlerinden adaletsiz olmaları, ilgisiz olmaları gibi gerekçelerle çoğunlukla (%65) memnun olmadıkları görülmüştür. Elde edilen bulgulardan hareketle meslek dersi öğretmenleriyle problem yaşama durumunun sadece Suriyeli öğrencilerle sınırlı olmadığı Türk öğrencilerin de benzer problemleri yaşadığını söyleyebiliriz.

2.16. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Meslek Dersleri Öğretmenleri Dışındaki Diğer Öğretmenlerle Yaşadığı Problemler

Tablo 17. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Meslek Dersleri Öğretmenleri Dışındaki Diğer Öğretmenlerle Yaşadığı Problemlere İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Diğer ders öğretmenleriyle yaşanan problemler	Sayı	%
Ders dışında bizimle ilgilenmiyorlar	55	15,58

Az not veriyorlar	106	30,03
Teknolojiyi kullanmada yetersizler	43	12,18
Sınıf yönetiminde yetersizler	46	13,03
Yaşadığım bir problem bulunmamaktadır.	186	52,69
Toplam	353	100

Tablo 17'ye göre öğrencilerin yarısının (%52,69) meslek dersi öğretmenleri dışındaki öğretmenlerle bir problemi bulunmamaktadır. Problem yaşayanlardan 106 öğrenci öğretmenlerin az not verdiklerini, 55 öğrenci öğretmenlerin ders dışında kendilerine ilgi göstermediklerini, 46 öğrenci sınıf yönetiminde yetersiz kaldıklarını, 43 öğrenci de teknolojiyi kullanmada öğretmenlerin yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Öğrencilerden problem yaşayanların çoğunluğu az not verilmesini gerekçe göstermiştir.

Çalışkanoğlu (2018) tarafından yapılan çalışmada Türk uyruklu öğrencilere sorulan soruda da buna benzer problemler ortaya çıkarken, öğrencilerin yarısından fazlası meslek dersleri dışındaki öğretmenleriyle herhangi bir problem yaşamadığını ifade etmiştir. Buradan hareketle imam hatip liselerinde öğrenim gören öğrencilerin meslek dersleri dışındaki öğretmenlerle sorun yaşama oranının yüksek olmadığını söyleyebiliriz.

2.17. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Sahip Olması Gereken Özelliklere İlişkin Görüşleri

Tablo 18. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Sahip Olması Gereken Özelliklere İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Öğretmenlerin sahip olması gereken özellikler	Sayı	%
Bilgi	204	57,79
Kişilik	120	33,99
Samimiyet	160	45,33
Öğrenciye değer vermesi	206	58,36
Öğretmenlik mesleğini sevmesi	143	40,51
Kılık kıyafetine özen göstermesi	111	31,44
Toplam	353	100

Tablo 18'de görüldüğü gibi öğrencilerin 206'sı öğretmenlerin öğrencilere değer vermesi gerektiğini, 204'ü öğretmenlerin bilgili olması gerektiğini, 160'ı öğretmenlerin samimi olması gerektiğini, 143'ü öğretmenlik mesleğini sevmesi gerektiğini, 120 öğrenci kişiliğinin gelişmiş olması gerektiğini, 111'i ise kılık kıyafetine özen göstermesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcılar çoğunlukla öğretmenlerin öğrencilere değer vermesi ve bilgili olması gerektiği seçeneğinde yoğunlaşmışlardır.

Erbaş (1998) tarafından yapılan çalışmada lisede eğitim gören öğrencilere göre oluşturulan ideal öğretmen özellikleri bilgi, samimiyet, değer, kişilik özellikleri bulgularıyla

örtüşmektedir. Arpacı (1997) tarafından yapılan araştırmada da bu çalışmayla benzer bulgulara ulaşılmıştır. Buradan hareketle Suriyeli ve Türk öğrencilerin bir öğretmenden beklemiş oldukları niteliklerin bilgi, samimiyet, öğrenciye değer verme ve kişilikli olma hususlarında yoğunlaştığını söyleyebiliriz.

2.18. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Gördükleri Öğrenimden Memnuniyet Durumları

Tablo 19. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Gördükleri Öğrenimden Memnuniyet Durumlarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

İmam hatip lisesindeki öğreniminden memnuniyet	Sayı	%
Memnunum	140	39,66
Kısmen memnunum	150	42,49
Memnun değilim	63	17,85
Toplam	353	100

Tablo 18'e göre ankete katılan öğrencilerden 150'si gördükleri öğrenimden kısmen memnundur. 140 öğrenci imam hatip lisesinde gördüğü öğrenimden memnunken, 63 öğrenci ise gördükleri öğrenimden memnun değildir. Çıkan sonuçlardan öğrencilerin yarısından fazlasının (%82,15) imam hatip lisesinde öğrenim görmekten memnun olduğu anlaşılmaktadır. Arpacı (1997) tarafından yapılan araştırmada da buna benzer bulgular ortaya çıkmış, öğrenciler imam hatip liselerinde öğrenim görmekten memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

2.19. Öğrencilerden İmam Hatip Lisesinde Öğrenim Gördüğü İçin Memnun Olanların Memnun Olma Sebepleri

Tablo 20. Öğrencilerden İmam Hatip Lisesinde Öğrenim Gördüğü İçin Memnun Olanların Memnun Olma Sebeplerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

İmam hatipten lisesinden memnuniyet sebebi	Sayı	%
Dini eğitimin verilmesi	198	56,09
Arkadaşlık ortamının güzel olması	118	33,43
Öğrencilerin zararlı alışkanlıklarının olmaması	70	19,83
Öğretmenlerin öğrencilerle daha çok ilgilenmesi	86	24,36
Okul idaresinin yaklaşımı	58	16,43
Okul mescidi	116	32,86
İnançlarına uygun bir ortamın olması	69	19,55
Arapça dersinin olması	111	31,44
Toplam	353	100

Tablo 20'ye göre 198 öğrenci dini eğitim verildiği için imam hatipten lisesinden memnun olduğunu ifade etmektedir. 118 öğrenci arkadaşlık ortamının güzel olmasını, 116 öğrenci okul mescidinin güzel olmasını, 111 öğrenci Arapça dersinin olmasını, 86 öğrenci

öğretmenlerin öğrencilere olan ilgisini, 70 öğrenci öğrencilerin zararlı alışkanlıklarının olmamasını sebep göstererek memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. 69 öğrenci inançlarına uygun bir ortamın olmasını memnuniyet sebebi olarak belirtirken, 58 öğrenci de okul idaresinin tutumunu memnuniyet sebebi olarak ifade etmiştir.

Tablo 20'ye göre ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu imam hatip lisesinden memnun olma sebeplerinin din eğitimi verilmesi olduğunu ifade etmişlerdir. Buradan hareketle dini eğitim verilmesinin öğrencilerin imam hatip lisesini seçmelerinde etkili olduğunu söyleyebiliriz.

2.20. Öğrencilerden İmam Hatip Lisesinde Gördüğü Öğrenimden Memnun Olmayanların Memnun Olmama Sebepleri

Tablo 21. Öğrencilerden İmam Hatip Lisesinde Gördüğü Öğrenimden Memnun Olmayanların Memnun Olmama Sebeplerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

İmam hatip lisesinden memnuniyetsizlik sebebi	Sayı	%
Meslek derslerinin zor olması	99	28,05
Akademik başarının düşük olması	52	14,73
Arkadaşlık ortamının kötü olması	80	22,66
Hocaların tutumu	53	15,01
Düzenli ders işlenmeyişi	44	12,46
Üniversiteye girmede endişe yaşama	104	29,46
Okul idaresinin tutumu	54	15,30
Memurların tutumu	22	6,23
Memnun olmama sebebim yok	61	17,28
Toplam	353	100

Tablo 21'e göre 104 öğrenci üniversiteye girmede endişe yaşadığı için memnuniyetsizliğini dile getirmektedir. 99 öğrenci meslek derslerinin zorluğunu sebep göstermekte, 80 öğrenci arkadaşlık ortamının kötü olduğunu söylemektedir. 54 öğrenci okul idaresinin tutumunu, 53 öğrenci hocaların tutumunu, 52 öğrenci akademik başarıdaki yetersizliği, 44 öğrenci düzenli ders işlenmeyişi, 22 öğrenci ise memurların öğrencilere gösterdiği tutumu imam hatip lisesi öğrenimindeki memnuniyetsizliğin sebepleri olarak saymışlardır. 61 öğrenci ise memnun olmama sebebinin olmadığını dile getirmiştir. Öğrencilerin memnuniyetsizliğinde üniversiteye girme kaygısı ve meslek derslerinin zorluğu ön plana çıkmaktadır.

Aşlamacı (2017)'nin Türk öğrenciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada meslek derslerinden üniversite sınavında soru çıkmaması nedeniyle bu okulların öğrenciler tarafından istenilen düzeyde tercih edilmediği ifade edilmiştir. Bu durum üniversiteye girmekte yaşanan endişeden kaynaklanmaktadır. Öğrenciler üniversiteye giriş sınavında meslek dersleriyle ilgili

sorular sorulmadığı için bu alana yeteri kadar ilgi duymayıp, bu derslerde zorlanmaktadırlar. Buradan hareketle Türk ve Suriyeli göçmen öğrencilerin gelecek kaygısından dolayı mesleki derslerine karşı isteksizlik yaşadığını söyleyebiliriz.

2.21. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Ayrımcılıkla Karşılaşma Durumu

Tablo 22. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Ayrımcılıkla Karşılaşma Durumuna İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Okulda ayrımcılıkla karşılaşma durumu	Sayı	%
Evet	119	33,71
Hayır	145	41,08
Kısmen	89	25,21
Toplam	353	100

Tablo 22’de belirtilen verilere göre ankete katılan öğrencilerden 145’i okulda ayrımcılıkla karıştınız mı sorusuna hayır yanıtını verirken, 119 öğrenci evet yanıtını vermiş, kısmen ayrımcılık yaşadım diyen öğrenci sayısı ise 89’dur. Ortaya çıkan sonuçlardan öğrencilerin yarıya yakınının (%41,08) imam hatip lisesinde okurken ayrımcılık yaşamadığı anlaşılmaktadır. Kısmen de olsa ayrımcılığa maruz kalanların oranı %60’a yakın olarak karşımıza çıkmaktadır. Altıntaş (2018) tarafından yapılan araştırmada benzer bulgular elde edilmiş, öğrencilerin ayrımcılığa maruz kaldıkları ifade edilmiştir.

2.22. Öğrencilerden İmam Hatip Lisesinde Ayrımcılığa Maruz Kalanların Kimler Tarafından Ayrımcılığa Maruz Kaldığı

Tablo 23. Öğrencilerden İmam Hatip Lisesinde Ayrımcılığa Maruz Kalanların Kimler Tarafından Ayrımcılığa Maruz Kaldıklarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Ayrımcılığa maruz kalma	Sayı	%
Okul idaresi	80	22,66
Meslek dersleri öğretmenleri	47	13,31
Diğer öğretmenler	89	25,21
Memurlar	15	4,25
Öğrenciler	116	32,86
Toplam	353	100

Tablo 23’te görüldüğü üzere 116 öğrenci diğer öğrenciler tarafından, 89 öğrenci meslek dersi dışındaki diğer öğretmenler tarafından, 80 öğrenci ise okul idaresi tarafından ayrımcılığa maruz kaldığını düşünmektedir. 47 öğrenci meslek dersi öğretmenlerinden ayrımcılık gördüğünü belirtirken, 15 öğrenci ise memurlar tarafından ayrımcılığa uğradığını ifade etmiştir. Altıntaş (2018) tarafından yapılan araştırmada DKAB öğretmenlerine Suriyeli öğrencilerin sorunlarıyla alakalı sorular sorulmuş, öğrenci dönütleriyle birlikte cevaplar ifade edilmiştir.

Yapılan çalışmada yukarıdaki tabloya benzer bulgular elde edilmiş, Suriyeli göçmen öğrencilerin, idareciler, öğretmenler ve öğrenciler tarafından ayrımcılığa maruz kaldıkları ifade edilmiştir. Bu durumun dil, kültür ve yaşam tarzının getirdiği farklılıklardan kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.23. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Gördüğü Derslerde Dil Problemi Yaşayıp Yaşamama Durumu

Tablo 24. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Gördüğü Derslerde Dil Problemi Yaşayıp Yaşamama Durumuna İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Dil problemi	Sayı	%
Yaşıyorum	104	29,46
Kısmen yaşıyorum	110	31,16
Yaşamıyorum	139	39,38
Toplam	353	100

Tablo 24'te görüldüğü gibi imam hatip lisesinde okuyan Suriyeli göçmen öğrencilerden 139'u dil problemi yaşamadığını, 110'u kısmen dil problemi yaşadığını, 104'ü dil problemi yaşadığını belirtmiştir. Ortaya çıkan sonuçlardan Suriyeli göçmen öğrencilerin %39,38'inin dil problemi yaşamadığı anlaşılmaktadır. Dil problemi yaşamayan Suriyeli göçmen öğrencilerin problem yaşamamalarına küçük yaşlarda Türkiye'ye gelmeleri ve Türkçeyi sosyal hayat dolayısıyla daha hızlı öğrenebilmeleri gerekçe olarak gösterilebilir. Dil problemi yaşadığını söyleyen %60 oranında öğrencinin ise, farklı bir dile alışamamaları, yeni bir ülkeye adapte olamamaları, içine kapanık olmaları, aile ortamında da Türkçe bilen olmaması gibi gerekçelerle dil konusunda problem yaşadıkları ifade edilebilir.

Aytekin (2019) tarafından yapılan araştırmada imam hatip liselerinde okuyan Suriyeli göçmen öğrencilerin dil ve iletişimde problemler yaşadığı ifade edilmiştir. Demir ve Okşar (2018)'ın yapmış olduğu çalışmada Kilis ilinde okuyan Suriyeli öğrenciler ele alınmış ve bu çalışmada da öğrencilerin dil ve iletişim problemi yaşadığı ifade edilmiştir. Buradan hareketle Suriyeli göçmen öğrencilerin yaşamış oldukları en önemli problemlerden birinin dil problemi olduğu söylenebilir.

2.24. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Sınıf Arkadaşlarıyla Olan İletişim Durumu

Tablo 25 Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Sınıf Arkadaşlarıyla Olan İletişim Durumuna İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Arkadaşlarla iletişim problemi	Sayı	%
Yaşıyorum	54	15,30
Kısmen yaşıyorum	87	24,65

Yaşamıyorum	212	60,5
Toplam	353	100

Tablo 25'e göre imam hatip lisesinde okuyan Suriyeli göçmen öğrencilerden 212 tanesi iletişim problemi yaşamıyorum yanıtını verirken, 87 tanesi kısmen yaşıyorum, 54 tanesi de yaşıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların yarıdan fazlasının (%60,5) sınıf arkadaşlarıyla iletişim problemi yaşamadığı anlaşılmaktadır. Buradan hareketle kısmen de olsa iletişim problemi yaşayan öğrencilerin uyum sorunu yaşadığı (Kubilay, 2020: 49) ve bundan dolayı öğrencilerin içinde bulunmuş olduğu ortama geç uyum sağladığı söylenebilir.

2.25. İmam Hatip Lisesinde Okuyan Öğrencilerin Göçmen Öğrencilere Karşı Geliştirdiği Tutum

Tablo 26. İmam Hatip Lisesinde Okuyan Öğrencilerin Göçmen Öğrencilere Karşı Geliştirdiği Tutuma İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Göçmen öğrencilere karşı tutum	Sayı	%
Olumlu	95	26,91
Tarafsız	183	51,84
Olumsuz	75	21,25
Toplam	353	100

Tablo 26'da görüldüğü gibi imam hatip lisesinde okuyan Suriye kökenli öğrencilerin dörtte biri (%26,91) kendilerine karşı olumlu tavır takındığını, %21,25'i olumsuz tavır takındığını ifade etmektedir. 183 Suriye kökenli öğrenci ise bu konuda tarafsız bir tutum sergilemiştir.

2.26. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Eğitim Görürken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne Yönelik Beklentileri

Tablo 27. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde Eğitim Görürken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne Yönelik Beklentilerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Sorunların çözümüne yönelik beklentiler	Sayı	%
Yeterli düzeyde sosyal faaliyet yapılmalı	183	51,84
Dil eğitimine ağırlık verilmeli	96	27,20
Derslerde araştırmaya yönelik etkinliklere yer verilmeli	101	28,61
Derslerde farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalı	109	30,88
Öğrencilerin aktif olarak derslere katılımı sağlanmalı	90	25,50
Öğretmenler öğrencilerle sağlıklı iletişim kurmalı	107	30,31
Toplam	353	100

Tablo 27'de görüldüğü gibi 183 öğrenci yeterli düzeyde sosyal faaliyetin yapılmasını, 109 öğrenci derslerde farklı öğretim yöntem tekniklerinin kullanılmasını, 107 öğrenci öğretmenlerin öğrencilerle sağlıklı iletişim kurmasını istemektedir. 101 öğrencinin beklentisi

derslerde araştırmaya yönelik etkinliklere yer verilmesi üzerine olurken, 96 öğrenci dil eğitimine ağırlık verilmesi gerektiği beklentisini dile getirmiştir. Ankete katılan 90 öğrenci ise öğrencilerin aktif olarak derslere katılımının sağlanması gerektiğini söylemiştir.

Tosun, Yorulmaz, Tekin ve Yıldız (2018) tarafından yapılan çalışmada da Eskişehir’de okuyan Suriyeli göçmen öğrenciler ele alınmış ve çalışmamızda ulaşılan sonuçlara benzer şekilde yeterli sosyal faaliyet yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun eğitim müfredatındaki programlardan kaynaklandığı söylenebilir.

2.27. Öğrencilerin En Çok Sevdikleri Üç Dersin Diğer Dersler Arasındaki Yeri

Tablo 28. Öğrencilerin En Çok Sevdikleri Üç Dersin Diğer Dersler Arasındaki Yerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

En çok sevilen dersler	Sayı	%
Matematik	166	47,03
Kur’an-ı Kerim	149	42,21
Arapça	129	36,54
İngilizce	89	25,21
Türk Dili ve Edebiyatı	73	20,68
Fizik	69	19,55
Kimya	53	15,01
Beden Eğitimi	48	13,60
Biyoloji	44	12,46
Coğrafya	29	8,22
Tarih	27	7,65
Siyer	16	4,53
Kelam	14	3,97
Hadis	12	3,40
Fıkıh	12	3,40
Hitabet	11	3,12
Türkçe	10	2,83
İnkılap Tarihi	10	2,83
Felsefe	8	2,27
Tefsir	7	1,98
Temel Dini Bilgiler	5	1,42
İslam Kültürü ve Medeniyeti	4	1,13
Dinler Tarihi	4	1,13
Görsel Sanatlar	3	0,85
Sağlık ve Trafik	3	0,85
Bilgisayar	3	0,85
Dini Musiki	2	0,57
Rehberlik	2	0,57
Osmanlı Türkçesi	2	0,57
Sevdiğim ders yok	1	0,28
Toplam	353	100

Tablo 28’e göre Matematik dersini en sevdiği üç dersten biri olarak gören öğrenci sayısı

166'dır. Kur'an-ı Kerim dersinde bu sayı 149, Arapça dersinde 129, İngilizce dersinde 89, Türk Dili ve Edebiyatı 73 öğrenci, Fizik dersinde 69 öğrenci, Kimya dersinde 53 öğrenci, Beden Eğitimi dersinde 48'dir. En çok sevdiği üç dersten biri biyoloji olan öğrenci sayısı ise 44'tür.

2.28. Öğrencilerin En Çok Zorlandıkları 3 Dersin Diğer Dersler Arasındaki Yeri

Tablo 29. Öğrencilerin En Çok Zorlandıkları 3 Dersin Diğer Dersler Arasındaki Yerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

En çok zorlanılan dersler	Sayı	%
Fizik	188	53,26
Kimya	182	51,56
Matematik	149	42,21
Biyoloji	116	32,86
Türk Dili ve Edebiyatı	108	30,59
Tarih	74	20,96
İngilizce	42	11,90
Coğrafya	39	11,05
Felsefe	17	4,82
İnkılap Tarihi	12	3,40
Sağlık ve Trafik	8	2,27
Kur'an-ı Kerim	5	1,42
İslam Kültürü ve Medeniyeti	5	1,42
Türkçe	5	1,42
Dinler Tarihi	5	1,42
Beden Eğitimi	4	1,13
Kelam	4	1,13
Fıkıh	3	0,85
Arapça	2	0,57
Tefsir	2	0,57
Siyer	2	0,57
Hitabet	2	0,57
Akaid	2	0,57
Zorlandığım ders yok	14	3,97
Toplam	353	100

Tablo 29'de görüldüğü üzere 188 öğrenci en çok zorlandığı dersin Fizik olduğunu, 182 öğrenci Kimya olduğunu, 149 öğrenci Matematik olduğunu, 116 öğrenci Biyoloji olduğunu söylemektedir. 108 öğrencinin en çok zorlandığı üç dersten biri Türk Dili ve Edebiyatı olurken, 74 kişinin en çok zorlandığı üç dersten biri Tarih olarak karşımıza çıkmıştır. 42 öğrenci en çok zorlandığı üç dersten birinin İngilizce olduğunu ifade ederken, 39 öğrenci ise Coğrafya dersi olduğunu belirtmiştir. Çıkan bulgulardan öğrencilerin sayısal derslerde zorlandığı görülmektedir.

Ece (2018) tarafından yapılan araştırmada Kartepe'de bulunan Anadolu imam hatip lisesi öğrencilerine eğitim programına yönelik görüşleri sorulmuş ve öğrencilerden bir kısmının

Matematik dersini zorlayıcı bulduğu görülmüştür. Çıkan sonuç araştırmamızda çıkan sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Buna göre Suriyeli göçmen öğrencilerin ve Türk öğrencilerin Matematik derslerinde zorlanmalarının, sözel derslere daha yatkın olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

2.29. Öğrencilerin Mezun Olduktan Sonraki Planları

Tablo 30. Öğrencilerin Mezun Olduktan Sonraki Planlarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Mezun olduktan sonraki planlar	Sayı	%
Serbest çalışmayı düşünüyorum	84	23,80
İlahiyat fakültesinde okumak istiyorum	31	8,78
İlahiyat dışında bir bölümde okumak istiyorum	124	35,13
Ülkeme dönmeyi düşünüyorum	30	8,50
Türkiye dışında başka bir ülkede okumak istiyorum	84	23,80
Toplam	353	100

Tablo 30'a göre imam hatip lisesinden mezun olan Suriyeli göçmen öğrencilerden, 124'ü mezun olduktan sonra ilahiyat dışında bir bölüm okumayı, 84 öğrenci serbest çalışmayı planlamaktadır. İlahiyat fakültesinde okumayı planlayan 31 öğrenci bulunurken, ülkesine dönmek isteyen öğrenci sayısı 30'dur. 84 öğrenci ise Türkiye dışında bir ülkede okumayı planlamaktadır. Buna göre Suriyeli göçmen öğrenciler arasında en yüksek oranı (%35,13) ilahiyat dışında bir bölüm okumak isteyenler oluşturmaktadır.

Gökmen (2020) tarafından yapılan araştırmada, Bursa ilinin Yıldırım ilçesinde ortaokulda eğitimini sürdüren Suriyeli göçmen öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonu ele alınmıştır. Yapılan çalışmada ulaştığımız sonuçtan farklı olarak, Bursa ilinde yaşayan Suriyeli göçmen öğrencilerin gelecek planları hakkında memleketlerine dönme düşüncesi, en çok tercih edilen seçenek olmuştur. Bizim çalışmamızda Suriye'ye dönmek isteyenlerin sayısının düşük çıkmasında Kilis ilinin Suriye'ye fiziki olarak yakın olmasının etkili olduğunu söyleyebiliriz.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Suriye’de 2011 yılında başlayan iç karışıklıkların etkileri küresel bir ölçekte kendini göstermiştir. Suriye’de başlayan ve dünyanın birçok bölgesinde özellikle Avrupa’da kendini gösteren göç dalgasından en çok Türkiye etkilenmiş ve birçok Suriyeli vatandaşa geçici koruma kapsamında ev sahipliği yapmıştır. Bu noktada İstanbul, Ankara, İzmir gibi metropol şehirler Suriyeli göçmenler tarafından daha çok tercih edilirken, Kilis, Gaziantep, Hatay gibi sınır şehirleri de yakınlığından dolayı rağbet gören şehirlerden olmuştur. Nüfus müdürlüğü verilerine göre nüfusuna oranla en çok göçmeni barındıran il Kilis olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemize yönelik gerçekleşen bu göçlerin etkileri sosyal dokunun her alanında kendini hissettirmiştir. Özellikle eğitim faaliyetleri açısından Suriyeli göçmen öğrencilerin ülkemizdeki eğitim öğretim faaliyetlerine entegrasyonu beraberinde birçok beklenti ve sorunu gün yüzüne çıkarmıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçları şöyle sıralamak mümkündür:

Anket çalışması Kilis ilindeki 5 imam hatip lisesinden 3’ünden amaçsal örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 353 öğrenciye uygulanmıştır. Kilis’te bulunan imam hatip liselerinde okuyan Suriyeli göçmen öğrencilerin beklenti ve sorunlarının ele alındığı çalışmamızdan çıkan sonuçlar incelendiğinde, öncelikle imam hatip liselerini tercih etmede erkeklerin oranı %52 iken, kızlarda bu oran yaklaşık %48 olarak görülmüştür. Bu noktada erkek ve kızların birbirlerine çok yakın bir dağılıma sahip oldukları gözlemlenmektedir. Buradan hareketle Kilis şehrindeki lise çağında bulunan Suriyeli göçmen öğrencilerin cinsiyet fark etmeksizin eğitime eşit derecede önem verdiğini söylemek mümkündür.

İmam hatip lisesinde eğitim gören öğrencilerin ailelerinin %47’lik bir kesiminin aylık gelirinin 1000-2000 TL arasında olduğu görülmüştür. Hayat şartları düşünüldüğünde ailelerin çocuklarını zorlu ekonomik şartlar altında liselere gönderdiği söylenebilir.

Katılımcıların ebeveynlerinin mesleki durumları incelendiğinde, annelerinin %93’lük kısmının ev hanımı olduğu, babalarının %32’sinin işçi olarak çalışıp geçimini sağladığı anlaşılmaktadır. Buradan hareketle öğrencilerin annelerinin büyük çoğunluğunun çalışmadığı sonucuna ulaşılırken, babaların ise geçimini sağlamak adına işçi olarak hayatını sürdürdüğü görülmektedir. Farklı bir ülkede yaşamaktan ötürü oluşan adaptasyon ve gelen göçmenlerin kendi ülkesindeki mesleği Türkiye’de icra edememesinin bu sonuçların ortaya çıkmasında etkili olduğunu ifade etmek mümkündür.

Öğrencilerin imam hatip lisesini seçmelerinde etkili olan nedenler incelendiğinde %62’lik kısmının kendi tercihi ile imam hatip lisesinde okuduğu görülmektedir. Bilinçli olarak

yapılan bu seçim İslam dinine karşı takınılan olumlu tutumdan kaynaklanmaktadır. Bu olumlu tutumun oluşmasında ise İslam dinince kutsal sayılan mekanların Arap coğrafyasında olması ve Suriye'nin de bu coğrafyada bulunmasının etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışmaya katılan Suriyeli göçmen öğrencilerin %46'sı okullarındaki fiziki yapıdaki problemin spor salonundaki yetersizlik üzerine olduğunu ifade ederek fiziki soruna işaret etmişlerdir. İmam hatip liselerinde göçmen öğrencilerle beraber oluşan öğrenci nüfusundaki artış, eğitim araç gereçlerinde ve sınıflarda birtakım ihtiyaçlar ortaya çıkarmıştır. Lise çağında bulunan öğrencilerin spora yönelik ilgisi de bu ihtiyaçların başında gelmektedir. Bu gerekçeyle spor salonlarındaki yetersizliğin okulların fiziki yapısındaki temel eksikliklerden kaynaklandığını söylemek mümkündür.

İmam hatip lisesine gelmeden önce din eğitimi alanların oranı %70 gibi büyük bir orana sahiptir. Buradan hareketle Suriyeli göçmen ailelerin muhafazakâr bir aile yapısına sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

İmam hatip liselerinde okuyan Suriyeli göçmen öğrencilerin, %61'e yakın bir kısmı meslek dersi öğretmenleri ile çeşitli sorunlar yaşadığını ifade ederken, %39'a yakın bir kısmı ise meslek dersi öğretmenleriyle herhangi bir sorun yaşamadığını ifade etmiştir.

Ankete katılan Suriyeli göçmen öğrenciler imam hatip liselerinde yaşamış oldukları problemler karşısında çeşitli beklentilerde bulunmuşlardır. Sorunların çözümü noktasında %51'i aşkın bir kesim yeterli derecede sosyal faaliyetin yapılması gerektiğini ifade etmektedir. İmam hatip liselerinde öğrenci sayısının artması ve bunun sonucunda oluşan kalabalık sınıflar, sosyal faaliyetlerin yapılmasını daha kısıtlı hale getirmiştir. Bu sebeplerden dolayı böyle bir problemin ortaya çıktığı söylenebilir.

Dil noktasında herhangi bir problem yaşama durumunun ele alındığı anket sorusuna verilen cevaplar ışığında öğrencilerin %60'a yakınının kısmen de olsa dil problemi yaşadığı görülmüştür. Farklı bir ülkeden yapılan göç ve yabancı bir dilde görülen eğitimin, bu problemin sebeplerini oluşturduğu ifade edilebilir. Bu konuda ülkemizdeki okullarda yabancı uyruklu öğrencilere yönelik dil kursları açılmaktadır. Bu kursların daha da yaygınlaştırılarak yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe eğitim verilerek onların eğitim sistemimize daha kolay entegre olmasının hızlandırılacağını söyleyebiliriz.

Anket çalışmasına katılan Suriyeli göçmen öğrencilerin sınıf arkadaşlarıyla olan iletişimde %60 oranında iletişim problemi yaşamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

En sevilen dersler arasında Kur'an-ı Kerim %42 ile Matematik dersinden sonra en çok tercih edilen seçenek olarak yer alırken, en çok zorlanılan dersler arasında %30 oran ile Türk Dili ve Edebiyatı dersinin yer almasında öğrencilerin kendi dili olan Arapçanın rolü olduğunu

ifade edebiliriz. Çünkü öğrenciler Arapça harflerin temelini oluşturduğu bir ders olan Kur'an-ı Kerim dersinde diğer derslere göre daha az zorlanmaktadır.

Öğrencilerin %92'yi aşkın bir kısmı, liseden mezun olduktan sonra İlahiyat Fakültesi dışında farklı bir fakültede okumak istediğini veya ülkesine dönmek istediğini ifade ederken, %8'lik kısmı İlahiyat Fakültesinde okumak istemektedir. Buradan hareketle imam hatip lisesinde görülen mesleki derslerin öğrencilere zor gelmesinin öğrencilerin planlarında belirleyici bir rol üstlendiği söylenebilir.

Suriyeli göçmen öğrencilerin imam hatip liselerinde aldıkları eğitimden memnun olma durumu hakkında sorulan soruya, %42'yi aşkın öğrenci grubu kısmen memnunum cevabını verirken, %39,38'i memnunum, %17,56'sı memnun değilim cevabını vermiştir.

Çalışmamızda Kilis'te eğitim gören Suriyeli göçmen öğrencilerin imam hatip liselerinde eğitim görürken, başta dil problemi olmak üzere, ekonomik, kültürel, eğitim müfredatı, arkadaşlık ilişkileri, uyum problemi gibi birçok problemle karşılaştığını ifade edebiliriz. İmam hatip lisesinde eğitim görmekten memnun olmalarının yanı sıra öğretmenlerde olması gerektiğini düşündükleri güzel erdemler, iyi bir üniversitede okumak gibi beklentilerinin de olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçlardan hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

1. Geçici koruma altında bulunan göçmen öğrencilere yönelik daha çok dil eğitimi ile alakalı destekleme kursları açılması, öğrencileri topluma daha kolay entegre edebilmek adına atılabilecek önemli bir adım olabilir.

2. Okulların fiziki yapısı ve sınıfların kapasitesinin öğrenci nüfusuna uygun şekilde dizayn edilmesi, eğitim ve kırtasiye araç gereçlerinde öğrenci yeterliliğine uygun adımlar atılması daha kaliteli bir eğitim olanağı sağlayabilir.

3. İmam hatip lisesinde eğitimini devam ettiren Suriyeli göçmen öğrencilere yönelik, mesleki anlamda rehberlik eğitimleri verilmesi, oryantasyon çalışmalarıyla üniversiteler hakkında bilgilendirici faaliyetlerde bulunulması, öğrencilerin gelecekle ilgili kariyerlerini planlamada son derece etkili olabilir.

4. Ekonomik durumu iyi olmayan Suriyeli göçmen öğrencilere eğitimlerini destekleyici yardımlarda bulunulması, onlara daha iyi bir eğitim olanağı sunmak adına yararlı olabilir.

5. Eğitim öğretim dönemi içerisinde müfredatta yer alan sosyal etkinliklerle alakalı faaliyetlerin arttırılması öğrencilerin motivasyonunu arttırarak, eğitimin verimli hale gelmesini sağlayabilir.

6. Suriyeli göçmen öğrencilere kendi dillerinde eğitimlerini destekleyici çalışmalar yapılması, onların eğitime ilgisini arttırabilir ve derslere karşı daha fazla ilgi duymalarını sağlayabilir.

7. İmam hatip Liselerinde okuyan bütün öğrencilere yönelik, evrensel ahlaki kurallar ile ilgili bilgilendirici etkinlikler düzenlenerek seminerler verilmesi, bu liselerde ortaya çıkabilecek olan ayrımcılık gibi durumların azalmasında önleyici bir rol üstlenebilir.

8. Okul idareleri tarafından rehberlik öğretmenleri aracılığıyla, bütün kademelerde bulunan sınıftaki öğrencilere, okul yönetimi ve öğretmenlerine yönelik istek ve şikayetlerini konu alan gözlem tekniklerinin uygulanması, öğrencilerin okula ve eğitime olan motivasyonunu arttırabilir.

KAYNAKÇA

- Abadan U., N. (2017). *Bitmeyen göç / konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akalın, A. T. (2016). *Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akçay, A. Ö. (2022). *Sosyal ve Beşerî İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar XII*. Konya: Eğitim Yayınevi,
- Akdeniz, Y. (2018). *Türkiye'de yaşayan Suriyeli mülteci öğrencilerin uyum sorunları: Şanlıurfa ili örneği*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve Değişme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası uyum. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5/20, 292-303.
- Aktaş, A. (2016). *Türkiye'de yaşayan Suriyeli kadın mülteciler: Kilis örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akyavuz, E. K., Gezeroğlu, E ve Toma, Ş. G. (2020). Suriyeli öğrencilerin eğitimlerinde karşılaşılan sorunlarla ilgili okul yöneticilerinin görüşleri. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3/1, 1-15.
- Altıntaş, M. E. (2018). DKAB Öğretmenlerine Göre Suriyeli Çocukların Devlet Okullarında Karşılaştıkları Sorunlar (Nitel Bir Araştırma). *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 18/2, 469-499.
- Arpacı, Ö. (1997). *İmam-Hatip Liselerinde Öğrenci Öğretmen İletişimi ve Doyum Problemleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aşlamacı, İ. (2017). İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitiminin Niteliği İle İlgili Sorunlar: Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 12/10, 49-80.
- Ayağa, H. (2020). *Türkiye'de yaşayan suriyeli ortaokul öğrencilerinin din eğitimi. Şanlıurfa Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Aydin, H. ve Kaya, Y. (2017). The Educational Needs Of And Barriers Faced By Syrian Refugee Students İn Turkey: A Qualitative Case Study. *Intercultural Education*, 28/1,

1-18.

- Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2/44-56.
- Aytekin, M. (2019). *İmam-Hatip Liselerinde Okuyan Suriyeli Öğrencilerin Yaşadıkları Uyum ve Dil Sorunları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Balkar, B., Şahin, S. ve Babahan, N. I. (2016). Geçici eğitim merkezlerinde (gem) görev yapan Suriyeli öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12/6, 1290-1310.
- Baltacı, A. (2019). İmam-Hatip Liselerinde Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Sorunlarının Analizi ve Çözüm Önerileri. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, 52/ 241-264.
- Batar, Y. (2011). *Empatik din eğitimi*. Ankara: Elips Kitap
- Bilgili, A. A. ve Feramuz, G. C. (1996). Doğu Anadolu bölgesi'nde zorunlu göç olgusunun sosyolojik çözümlemesi. *II. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç*, 5/327-338. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları.
- Binbaşıoğlu, C. (2004). *Ailede ve okulda eğitim sorunları*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Boyras, Z. (2015). Türkiye'de göçmen sorununa örnek Suriyeli mülteciler. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, 7/2, 35-58.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Canyurt, D. (2015). Suriye gelişmeleri sonrası Suriyeli mülteciler: Türkiye'de riskler. *Akademik Bakış*, 48/127-146.
- Coşkun, İ. ve Emin, M. N. (2018). Türkiye'de Göçmenlerin Eğitimi: Mevcut Durum ve Çözüm Önerileri. İlke Politika Notu-3. https://ilke.org.tr/images/yayin/pdf/turkiyede_gocmenlerin_egitimi_mevcut_durum_ve_cozum_onerileri.pdf. Erişim tarihi: 01.01.2023.
- Coşkun, İ ve Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyelilerin eğitiminde yol haritası fırsatlar ve zorluklar*. Ankara: SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı).
- Çakır, S. (2011). Türkiye'de göç, kentleşme/gecekondu sorunu ve üretilen politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23/209-222.
- Çalışkanoğlu, Ş. (2018). *İmam hatip lisesi öğrencilerinin sorun ve beklentileri (Çorum örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Çelik, F. (2018). İç göçlerin itici ve çekici güçler yaklaşımı ile analizi. *Erciyes Üniversitesi*

- İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27/149-170.
- Çelik, Y. (2018). *Türkiye'de Suriyeli çocuklara yönelik uygulanan eğitim politikalarının incelenmesi: tespitler, sorunlar ve öneriler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, R. ve Okşar, Y. (2018). Suriyeli Öğrencilerin Din Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar: Kilis İli Örneği. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18/1, 285-312.
- Doğanay, H. (1994). *Türkiye beşeri coğrafyası*. Ankara: Gazi Büro Yayınevi.
- Dikmen, A. A. (2002). *Kentleşme Göç ve Yoksulluk*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Doğutaş, A. (2016). Tackling with Refugee Children's Problems in Turkish Schools. *Journal of Education and Training Studies*, 4/8, 1-8.
- Durungönül, E. (1997). Sosyal değişme, göç ve sosyal hareketler içinde toplum ve göç. II. *Ulusal Sosyoloji Kongresi*. 95-100. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları.
- Dünya Bülteni, (2012). Dinçer: Oyunun kuralı değişmemeli. (2012). <https://www.dunyabulteni.net/egitim/dincer-oyunun-kurali-degismemeli-h221066.html>, Erişim tarihi: 01.01.2023.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Emin, M. N. (2018). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların devlet okullarında karşılaştığı sorunlar Ankara ili örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Emin, M. N. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi-temel eğitim politikaları. *SETA (Siyaset, Ekonomi Toplum Araştırmaları Vakfı) Analiz Dergisi*, 153/7-25.
- Erbaş, N. D. (1998). *Lise Öğrencilerinin Algılarına Göre İdeal Öğretmenin Kişilik Özellikleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erder, S. (1986). *Refah toplumunda "getto" ve Türkler*. İstanbul: Teknografik Matbaacılık.
- Fichter, J. (1996). *Sosyoloji Nedir?* Çev. Nilgün Çelebi. 3. Baskı. Ankara: Atilla Yayıncılık.
- Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli Çocukların Eğitim Gereksinimi ve Okullaşma Süreçlerinde Karşılaştıkları Güçlükler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10/54, 838-851.
- Gençler, A. (2005). Avrupa birliği'nin göç politikası. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 49/174-196.
- Göç İdaresi. (2022). Göç İstatistikleri. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>. Erişim tarihi: 01.01.2023.
- Gökmen, H. (2020). *Suriyeli göçmen öğrencilerin türk eğitim sistemine entegrasyon sorunu*.

- Bursa Yıldırım İlçesi Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Hergenhahn, B. R. (1988). *An Introduction to Theories of Learning*. New Jersey: Prentice Hall.
- IOM. (2019). Turkey-Migrant Presence Monitoring-Situation Report. <https://dtm.iom.int/reports/turkey-%E2%80%94migrant-presence-monitoring-situation-report-may-2019>. Erişim tarihi: 01.01.2023.
- Karateke, T. (2019). İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 23/3, 1235-1256.
- Karaağaç, F. C. (2018). *Educational problems of syrian refugee students in elementary schools. Resmi İlköğretim Okullarına Devam Eden Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitim Sorunlarının Belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kartal, B. (2018). Türkiye'ye yönelik suriyeli göçünün çok yönlü doğasına giriş. *Beklenmeyen Misafirler Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumunun Geleceği*. 1-19. Londrina: Transnational Press London.
- Keleş, R. (1998). *Kent Bilim Terimler Sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kolukırmık, L. (2017). Geçici koruma altına alınan Suriyeli mülteci çocukların Türkiye'deki eğitim yaşamlarına ilişkin bir çözümleme. *12. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi Bildiriler Kitabı İçinde*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Korukçu, A. ve Işıkdoğan, D. (2014). Yaz Kur'an Kurslarında Uygulanan Kur Sistemiyle İlgili Öğreticilerin Görüşleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 18/1, 15-35.
- Köknel, Ö. (1989). *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Kubilay, S. (2020). *Geçici Koruma Altındaki Öğrencilerin Uyum Sürecinde Okul İkliminin Rolü: Holistik Bir Yaklaşım*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kultas, E. (2017). *Türkiye'de bulunan eğitim çağındaki suriyeli mültecilerin eğitimi sorunu (van ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Kurter, M. Ç. (2017). Suriyeli mültecilerin eğitim hakkına erişimi saha araştırması tarama raporu. https://Www.Academia.Edu/31170856/Suriyeli_M%C3%Bcltecilerin_E%C4%9fitim_Hakk_%C4%B1na_Eri%C5%9fimi Erişim Tarihi, 01.01.2023)

- MEB. (2017). *Özel koruma statüsündeki bireylere yönelik özel eğitim hizmetleri kılavuz kitabı*. Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- MEB. (2014). *Yabancılaraya yönelik eğitim öğretim hizmetleri*. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf>. Erişim tarihi: 01.01.2023.
- MEB. (2015). MEB 2015-2019 Stratejik Planı (2015). https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf. Erişim tarihi: 01.01.2023
- Moralı, G. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 8/15, 1426-1449.
- Nar, B. (2008). *Göçün eğitime ve eğitim yönetimine etkileri. Dilovası örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Oktik, N. (1997). Köyün çekiciliği-kentin iticiliği. *Toplum ve Göç*. Ankara: DİE ve Sosyoloji Derneği Yayınları.
- Özan, M. B., Polat, H. ve Şener, G. (2015). Sivil toplum kuruluşlarının eğitimdeki yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 25/1, 59-70.
- Özdemir, M. (2008). *Türkiye’de iç göç olgusu: nedenleri ve çorlu örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özer, Y. Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye’deki suriyeli çocukların eğitimi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 37/76-110.
- Özyakışır, D. (2013). *Göç: Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Peterson, W. (1970) “A General Typology of Migration”. C. J. Jansen (der.) *Readings in the Sociology of Migration (First Edition)* içinde, Britain: Pergamon Press Ltd., 49-69.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye’de iç göç olgusu ve kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 5/33-44
- Sayın, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18/31, 1-33.
- Seçer, A. B. (2018). *Sığınmanın ötesinde eğitim arayışı: İstanbul’daki Suriyeli ebeveynlerin çocuklarının eğitimine dair görüşlerinin analizi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- SETA. (2017). *Engelleri aşmak: Türkiye’de Suriyeli çocukları okullandırmak*. Ankara: (Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları).
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye’nin suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik

- izlediği politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31/267-305.
- Şeker, B. D., Sirkeci, İ. ve Yüceşahin, M. M. (2016). *Göç ve Uyum*. Transnational Press London.
- Şeker, B. D. ve Aslan, Z. (2015). Eğitim sürecinde mülteci çocuklar: sosyal psikolojik bir değerlendirme. *Kurumsal Eğitimbilim Dergisi*, 8/1, 86-105.
- Şimşek, D. (2017). Göç politikaları ve insan güvenliği: Türkiye’deki Suriyeliler örneği. *Toplum ve Bilim*. 140/11-27.
- Şimşek, H. ve Kula, S. S. (2018). Türkiye’nin göçmen politikasında ihmal edilen boyut: eğitsel uyum programı. *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2/2, 5-21.
- Tanrikulu, F. (2017). Türkiyede yaşayan suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*. 86/127-144.
- Tapia, S. (2003). *New patterns of irregular migration in europe*. Council of Europe.
- Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017). *Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- TDK, Güncel Türkçe Sözlük (Erişim 1 Ocak 2023), “Göç”, <https://sozluk.gov.tr/>.
- Tekeli, İ. (2008). *Göç ve Ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekin, U. ve Yüksek, D. (2017). Göç ve eğitim: Türkiye’de ve Almanya’da aile dili okul dilinden farklı olan çocukların okullaşması, Heinrich Böll Stiftung Derneği ve Anadolu Kültür Çalıştay Raporu. https://tr.boell.org/sites/default/files/goc_ve_egitim_calistayi_sonuc_raporu-28.07.2017.pdf.
- Tomanbay, İ. (2007). *Sosyal Olmak*. Ankara: SABEV Yayınları.
- Tosun, A., Yorulmaz, A., Tekin, İ. ve Yıldız, K. (2018). “Mülteci Öğrencilerin Eğitim Sorunları, Eğitim ve Din Eğitiminden Beklentileri: Eskişehir Örneği”. *Sosyal Bilimler Dergisi* 19/1, 107-133.
- Tunca, H. Ö. ve Karadağ, A. (2012). Suriye’den Türkiye’ye göç: tehditler ve fırsatlar. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*. 28/2, 47-68.
- UNİCEF. (2017). Türkiye-Unicef Ülke İşbirliği Programı. <https://www.unicef.org/turkiye/media/7341/file/UNICEF%20T%C3%9CRK%C4%B0YE%20YILLIK%20RAPORU%20-%202017.pdf>. Erişim tarihi: 01.01.2023.
- Ünsür, A. (2005). *Kuruluşundan günümüze imam hatip liseleri*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Yalçın, F. (2017). *İstanbul'da yaşayan suriyeli çocukların eğitime katılımları bağlamında uyum ve kültürleşme süreçleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuz, Ö. ve Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi*. 3/2, 175-199.

EKLER

EK 1. Anket Formu

Sevgili Öğrenciler,

“İmam-Hatip Lisesinde Okuyan Suriyeli Göçmen Öğrencilerin Beklenti ve Sorunları” konulu bir çalışma yapmaktayız. Bunun için kullanılan aşağıdaki anket formunda konu ile ilgili sorular yer almaktadır. Bu sorulara vereceğiniz samimi cevaplar çalışmanın değerlendirilmesi için önemli veriler sağlayacaktır.

- Lütfen anket formuna isminizi yazmayınız

- Size uygun olan seçeneğin yanındaki parantezin içine X işareti koyunuz. Gerekli olan yerlerde birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz

- “Başka” seçeneğini işaretlerseniz boşluk bırakılan yere görüşünüzün ne olduğunu yazınız

- “(Belirtiniz)” ifadesinden sonraki boşluğa istenen bilgiyi yazınız

Katkılarınızdan dolayı teşekkür eder, derslerinizde başarılar dilerim.

1. Cinsiyetiniz:

() Kız () Erkek

2. Sınıfınız:

() 9 () 10 () 11 () 12

3. Ailenizin yaşadığı yer aşağıdakilerden hangi gruba girmektedir?

() İl () İlçe () Köy

4. Ailenizin ekonomik durumu:

() 5000 TL üstü

() 4000 TL - 5000 TL arası

() 3000 TL - 4000 TL arası

() 2000 TL - 3000 TL arası

() 1000 TL - 2000 TL arası

5. Anne ve babanızın eğitim durumu nedir?

Anne

Baba

() () Okur-yazar değil

() () Okur-yazar

() () İlkokul mezunu

() () Ortaokul mezunu

() () Lise ve dengi okul mezunu

() () Üniversite veya yüksekokul mezunu

Başka (Belirtiniz):

6. Okul döneminde nerede kalıyorsunuz?

- () Ailemin yanında evde
 () İmam-Hatip yurdunda
 () Akralarımın yanında evde
 () Özel Yurtta
 () Kampta
 () Başka:.....

7. Anne ve babanızın Türkiye'deki mesleği nedir?

Anne	Baba
()	() Memur
()	() İşçi
()	() Esnaf
()	() Emekli
()	() Ev hanımı

Başka (Belirtiniz) :.....

8. İmam-Hatip Lisesini seçmenizde kim ya da kimlerin etkisi oldu?

- () Anne-babamın
 () Öğretmenlerimin
 () Arkadaşlarımın
 () Kendi tercihim

Başka (Belirtiniz)

9. İmam-Hatip Lisesine başlamadan önce din eğitimi aldınız mı?

- () Evet () Hayır

10. İmam-Hatip Lisesine başlamadan önce din eğitimi aldıysanız, nereden aldınız?

Yazarmısınız.....

11. Okulunuzun fiziki yapısıyla ilgili yaşadığınız/gözlemlediğiniz problemler aşağıdakilerden hangisidir? (Birden fazla seçenek seçebilirsiniz).

- () Okul bahçesi yetersiz
 () Mescit yetersiz
 () Kütüphane yetersiz
 () Spor salonu yetersiz
 () Okul binası eski
 () Lavobalar yetersiz

() Abdesthane yetersiz

Başka:.....

12. Dersliklerinizin fiziki yapısıyla ilgili yaşadığınız/gözlemlediğiniz problemler aşağıdakilerden hangisidir (Birden fazla seçenek seçebilirsiniz).

() Öğrenci sayısına göre çok küçük

() Havalandırması iyi değil

() Ses yalıtımı iyi değil

() Kullanılan araç ve gereçler eski (masa, sıra vb...)

() Akıllı tahta düzenli çalışmıyor

Başka

13. İmam-Hatip Lisesinde Meslek dersleri öğretmenleri ile yaşadığınız/gözlemlediğiniz problemler aşağıdakilerden hangisidir (Birden fazla seçenek seçebilirsiniz)

() Ders dışında bizimle ilgilenmiyorlar

() Az not veriyorlar

() Teknolojiyi kullanmada yetersizler

() Sınıf yönetiminde yetersizler

() Yaşadığım bir problem bulunmamaktadır

Başka

14. İmam-Hatip Lisesinde Meslek dersleri öğretmenleri dışındaki diğer öğretmenler ile yaşadığınız/gözlemlediğiniz problemler aşağıdakilerden hangisidir? (Birden fazla seçenek seçebilirsiniz)

() Ders dışında bizimle ilgilenmiyorlar

() Az not veriyorlar

() Teknolojiyi kullanmada yetersizler

() Sınıf yönetiminde yetersizler

() Yaşadığım bir problem bulunmamaktadır

Başka

15. Sizce İmam İmam-Hatip Lisesinde görev yapan öğretmenlerin sahip olması gereken en önemli özellikler neler olmalıdır? (Birden fazla seçenek seçebilirsiniz)

() Bilgi

() Kişilik

() Samimiyet

() Öğrenciye değer vermesi

() Öğretmenlik mesleğini sevmesi

() Kılık kıyafetine özen göstermesi

Başka

16. İmam-Hatip Lisesinde öğrenim gördüğünüz için memnun musunuz?

() Memnunum

() Kısmen memnunum

() Memnun değilim

17. İmam-Hatip Lisesinde öğrenim görmekten memnun OLMA sebebiniz nedir? (Birden fazla seçenek seçebilirsiniz)

() Dini eğitimin verilmesi

() Arkadaşlık ortamının güzel olması

() Öğrencilerin zararlı alışkanlıklarının olmamaması

() Öğretmenlerin öğrencilerle daha çok ilgilenmesi

() Okul idaresinin yaklaşımı

() Okul mescidi

() İnançlarına uygun bir ortamın olması

() Arapça dersinin olması

() Başka:.....

18. İmam-Hatip Lisesinde öğrenim görmekten memnun OLMAMA sebebiniz nedir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

() Meslek derslerinin zor olması

() Akademik başarının düşük olması

() Arkadaşlık ortamının kötü olması

() Hocaların tutumu

() Düzenli ders işlenmeyişi

() Üniversiteye girmede endişe yaşamam

() Okul idaresinin tutumu

() Memurların tutumu

() Başka:.....

19. İmam Hatip Lisesinde bir ayrımcılık ile karşılaştınız mı?

() Evet

() Hayır

() Kısmen

20. Cevabınız “EVET” veya “KISMEN” ise, kimler tarafından ayrımcılığa maruz kaldınız?

() Okul idaresi

() Meslek dersleri öğretmenleri

() Diğer öğretmenler

() Memurlar

() Öğrenciler

() Diğer:.....

21. İmam Hatip Lisesinde görmüş olduğunuz derslerin anlaşılmasında dil problemi yaşıyor musunuz?

() Yaşıyorum

() Kısmen yaşıyorum

() Yaşamıyorum

22. İmam Hatip Lisesinde sınıf arkadaşlarınızla iletişimde problem yaşıyor musunuz?

() Yaşıyorum

() Kısmen yaşıyorum

() Yaşamıyorum

23. İmam Hatip Lisesinde okuyan öğrencilerin göçmen öğrencilere karşı geliştirdiği tutumu nasıl buluyorsunuz?

() Olumlu

() Tarafsız

() Olumsuz

24. İmam Hatip Lisesinde eğitim öğretimle ilgili sorunlarınızın çözümüne yönelik beklentileriniz nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

() Yeterli düzeyde sosyal faaliyet yapılmalı

() Dil eğitimine ağırlık verilmeli

() Derslerde araştırmaya yönelik etkinliklere yer verilmeli

() Derslerde farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalı

() Öğrencilerin aktif olarak derslere katılımı sağlanmalı

() Öğretmenler öğrencilerle sağlıklı iletişim kurmalı

Başka

25. En çok sevdiğiniz üç dersi yazar mısınız?

1.....

2.....

3.....

26. En çok zorlandığınız ilk üç dersi yazar mısınız?

1.....

2.....

3.....

27. Mezun olduktan sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?

() Serbest çalışmayı düşünüyorum

() İlahiyat Fakültesinde okumak istiyorum

() İlahiyat dışında bir bölümde okumak istiyorum.

() Ülkeme dönmeyi düşünüyorum

() Türkiye dışında başka bir ülkede okumak istiyorum

28. Soruların dışında beklenti ve sorunlarınıza ilişkin belirtmek istediğiniz hususlar varsa, lütfen yazar mısınız?.....

